

Włączanie

organizacji
mniejszości narodowych i etnicznych oraz
migranckich przez samorzady miejskie w Polsce
– dotychczasowe doświadczenia i rozwiązania
postulowane w przyszłości

Autor:

Filip Pazderski

Raport opracowany w ramach projektu „Strategie współpracy i włączania osób narażonych na dyskryminację i wykluczenie”, realizowanego z dotacji programu Aktywni Obywatele – Fundusz Krajowy finansowanego przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię w ramach Funduszy EOG.

Projekt realizowany jest przez Żydowskie Stowarzyszenie Czulent we współpracy z Gminą Miejską Kraków, Komendą Wojewódzką Policji w Krakowie oraz American Jewish Committee Central Europe.

Publikacja na licencji CC BY-SA 4.0 PL

stowarzyszenie
żydowskie
czulent

Żydowskie Stowarzyszenie Czulent
ul. Św. Sebastiana 36/1, 31-051 Kraków
www.czulent.pl

Kraków 2022

Spis treści

- 4 Wstęp**
- 5 Opis badania - założenia metodologiczne i ich realizacja**
- 6 Badanie o charakterze ilościowym
- 7 Badanie jakościowe
- 8 Realizacja badania
- 12 Praktyki włączania mniejszości w działania polskich miast – omówienie wyników**
- 12 Organizacje, z którymi współpracują urzędy oraz źródła wiedzy na ich temat
- 15 Sposoby angażowania przez miasta organizacji MNiEorazC w tworzenie i realizację polityk lokalnych
- 25 Współpraca miast z organizacjami MNiEorazC – doświadczenia, korzyści i możliwości
- 39 Włączanie organizacji MNiEorazC w procesy decyzyjne przez władze miast – perspektywa osób należących do lokalnych ciał dialogu obywatelskiego**
- 39 Charakterystyka badanej próby, w tym objętych badaniem ciał dialogu obywatelskiego
- 42 Współpraca ciała dialogu z urzędem
- 44 Ocena działalności i roli ciała dialogu
- 58 Podsumowanie**

WSTĘP

W celu poznania doświadczeń polskich miast we włączeniu mieszkających na ich obszarze osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz posiadających doświadczenie migracyjne przeprowadzono badanie składające się z części ankietowej oraz wywiadów pogłębionych. Na obu etapach uwzględniono zarówno perspektywę urzędów miejskich jak i osób należących do mniejszości. Więcej na temat założeń badania można przeczytać w części metodologicznej niniejszego artykułu. Podjęte w ten sposób działania miały, po pierwsze, pozwolić na poznanie praktyk związanych z włączeniem osób należących do wymienionych grup społecznych w podejmowanie decyzji oraz projektowanie polityk publicznych przez samorządy lokalne. Po drugie, ich celem było również określenie dobrych praktyk z zakresu włączania organizacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców i cudzoziemek¹ w procesy decyzyjne przez władze samorządowe. Uzyskana w ten sposób wiedza zostanie wykorzystana do realizacji kolejnych etapów projektu “Strategie współpracy i włączania osób narażonych na dyskryminację i wykluczenie”, realizowanego przez Żydowskie Stowarzyszenie Czulent we współpracy z Gminą Miejską Kraków, Komendą Wojewódzką Policji w Krakowie oraz American Jewish Committee Central Europe.

1 W dalszej części publikacji będziemy używać skrótu MNiEorazC. Oznacza on osoby, które są zaliczane do mniejszości narodowych i etnicznych oraz osoby z doświadczeniem migracji, które nie mają polskiego obywatelstwa. Mniejszości narodowe i etniczne zdefiniowane są w Ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym.

OPIS BADANIA - ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE I ICH REALIZACJA

W celu zgromadzenia opisanych powyżej informacji przeprowadzono badanie, podzielone na dwa główne etapy - pierwszy o charakterze bardziej ilościowym, a drugi jakościowym. Wstępem do ich realizacji była analiza danych zastanych w postaci informacji znajdujących się na stronach internetowych urzędów wybranych gmin miejskich. Przede wszystkim w ten sposób zidentyfikowano prowadzone przez dany urząd działania włączające do współpracy organizacje mniejszości oraz stosowane przez daną jednostkę samorządu terytorialnego rozwiązania organizacyjne. Zebrano również informacje o przyjętych w poszczególnych urzędach strategiach i programach dotyczących funkcjonowania na terenie gminy mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców² (MNiE oraz C). Uzyskana w rezultacie wiedza posłużyła do identyfikacji części gmin miejskich, w których prowadzono kolejne fazy badania, które przebiegały według następujących założeń.

2 Na potrzeby niniejszego raportu zastosowano wytyczne Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN w przemiennym stosowaniu rzeczowników żeńskich i męskich w liczbie pojedynczej. Mając na uwadze ekonomiczność i klarowność tekstu zastosowano formy męskie w liczbie mnogiej, gdzie dana forma może odnosić się do obu płci.

Badanie o charakterze ilościowym

Celem tej części badania było poznanie sytuacji w zakresie skali i jakości współpracy urzędów wybranych gmin miejskich z mieszkającymi na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego (JST) mniejszościami narodowymi i etnicznymi oraz osobami nie posiadającymi polskiego obywatelstwa. Działania podjęte na tym etapie pozwoliły także na zidentyfikowanie barier w tej współpracy oraz wynikających z niej korzyści dostrzeganych zarówno przez osoby pracujące w urzędach, jak i reprezentujące poszczególne mniejszości lub grupy cudzoziemców. Ponadto, starano się zidentyfikować dobre praktyki czy też interesujące rozwiązania dotyczące sposobu organizacji i stosowanych metod wsparcia w nawiązywaniu i realizacji współpracy między urzędami miejskimi a organizacjami mniejszości i cudzoziemców. Badanie w tej fazie zostało przeprowadzone za pomocą następujących technik:

1. Ankiety on-line skierowanej do komórek organizacyjnych odpowiedzialnych w wybranych urzędach miejskich za sprawy społeczne i/lub kontakt z mieszkańcami i mieszkankami (próbą badawczą objęła 18 miast wojewódzkich oraz minimum 5 miast posiadających od 20 do 100 tysięcy mieszkańców wybranych ze względu na wiedzę o możliwości posiadania przez nie pewnych rozwiązań będących przedmiotem zainteresowania w badaniu);
2. Ankiety on-line skierowanej do osób pełniących funkcję Pełnomocników w poszczególnych urzędach miejskich, do których kompetencji należą kwestie dotyczące mniejszości i/lub osób z doświadczeniem migracyjnym nie posiadających polskiego obywatelstwa; tę część badania można uznać za, z jednej strony, uzupełnienie perspektywy urzędów miejskich, ale, z drugiej strony, również rodzaj pomostu do podejścia prezentowanego przez organizacje MNiEorazC (z racji roli pełnionej przez osoby wykonujące funkcję Pełnomocników, ale czasem również fakt ich osobistego aktualnego powiązania z jakąś organizacją lub wywodzenia się z nich);
3. Ankiety on-line skierowanej do osób reprezentujących swoje organizacje w ciążach dialogu obywatelskiego funkcjonujących przy urzędach wybranych gmin miejskich.

Badanie jakościowe

Do udziału w drugiej fazie badania zaproszono osoby z urzędów wybranych gmin miejskich oraz reprezentujące organizacje mniejszościowe działające w ramach powołanych przy danych JST ciałach dialogu obywatelskiego zajmujące się tematyką związaną z funkcjonowaniem osób należących do mniejszości lub nie posiadających polskiego obywatelstwa. Starano się na tym etapie dotrzeć do tych JST, w których uprzednio udało się zidentyfikować dobre praktyki / interesujące rozwiązania dotyczące włączenia organizacji mniejszościowych do pracy Urzędu. Wywiady przeprowadzone z wybranymi w ten sposób osobami pozwoliły poznać realia tej współpracy, w tym motywacje do jej podjęcia oraz oczekiwania dotyczące efektów, jakie powinna pomóc osiągnąć. Ponadto umożliwiły zgromadzenie wiedzy dotyczącej sposobu organizacji tej współpracy, doświadczeń z niej pochodzących dla każdej z dwóch głównych zaangażowanych stron (samorządowej oraz mniejszościowej) oraz dostrzegane przez te same osoby zarówno bariery jak i korzyści związane z podjęciem współpracy. Na zgromadzenie takich informacji miały pozwolić następujące techniki badawcze:

1. Wywiady pogłębione z kilkoma przedstawicielami/przedstawicielkami ciał dialogu obywatelskiego należącymi do mniejszości lub nie posiadającymi polskiego obywatelstwa (do 5 osób);
2. Wywiady pogłębione z kilkoma pełnomocnikami / pełnomocniczkami pracującymi w urzędach miejskich, do których kompetencji należą kwestie dotyczące mniejszości i/lub osób nie posiadającymi polskiego obywatelstwa (do 5 osób).

W trakcie realizacji całego badania przyjęto, iż jako organizacje mniejszości narodowych i etnicznych lub organizacje cudzoziemców/cudzoziemek będą traktowane podmioty, które skupiają przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych, reprezentują daną mniejszość oraz działają na jej rzecz. Jako organizacje cudzoziemców będą traktowane organizacje skupiające cudzoziemców i cudzoziemki (obcokrajowców posiadających uregulowany status pobytu na terytorium RP lub będących w procesie ubiegania się o jego nadanie), reprezentujące osoby bez polskiego obywatelstwa oraz działające na ich rzecz. Całą grupę takich organizacji określano jako organizacje mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców (w skrócie: organizacje MNIe oraz C).

Realizacja badania

W trakcie realizacji pierwszej części badania skierowanego do odpowiednich wydziałów w urzędach miejskich opracowano dedykowaną im ankietę, którą wysyłano do 24 podmiotów (wszystkich miast wojewódzkich oraz wybranych samorządów mniejszych miast – zob. wyżej). Po kilkukrotnym ponawianiu zaproszeń oraz nawiązaniu kontaktu telefonicznego z magistratami, które wcześniej nie zareagowały, uzyskano odpowiedzi od 16/17 podmiotów. W tej grupie są również urzędy dwóch miast, które napisały w oficjalnym piśmie, że albo na terenie miasta nie ma objętego badaniem rodzaju organizacji, z którymi współpracowałby urząd albo urząd nie konsultuje się z nimi, a w związku z tym nie może się podzielić doświadczeniami w tym zakresie. Wymieniona powyżej podwójna liczba uzyskanych odpowiedzi wynika z tego, że w przypadku jednego z miast otrzymano dwie ankietę od dwóch różnych komórek organizacyjnych miejscowego magistratu. W takiej sytuacji w omówieniu uzyskanych odpowiedzi zastosowano dwa różne rozwiązania. W przypadku pytań odnoszących się do sytuacji w całym mieście odpowiedzi z obu biur lokalnego magistratu traktowano łącznie jako jedną, bardziej rozbudowaną odpowiedź. Jeśli jednak uzyskane informacje dotyczyły tylko danego biura / komórki lokalnego samorządu, to informacje uzyskane z każdej uwzględniono oddzielnie.

Na tym samym etapie wysłano także ankietę skierowaną do osób pełniących funkcję pełnomocnika czy pełnomocniczki na adresy 16 osób (w tym np. do 3 różnych osób pełniących taką funkcję w odniesieniu do różnych grup obcokrajowców w jednym z miast). Uzyskano w rezultacie odpowiedzi od 8 osób. Trzeba tu również zauważyć, że uczestniczący w badaniu Pełnomocnicy i Pełnomocniczki posiadają różne kompetencje – czasem do ich zadań należy zajmowanie się różnymi sprawami dotyczącymi określonej grupy mniejszościowej lub cudzoziemskiej, podczas gdy w innych przypadkach ich kompetencje dotyczą bardziej przekrojowych zagadnień (np. przeciwdziałania dyskryminacji z różnych względów). Pełnomocnicy i Pełnomocniczki zapytani w ankiecie o zakres swych kompetencji, wskazali następujące zagadnienia spośród im przedstawionych:

- wsparcie w procesie integracji społecznej społeczności migranckich (6 wskazań),
- współpraca, dialog międzykulturowy w ramach społeczności lokalnej, w której działa reprezentowany przez Pana/Panią urząd (5 wskazań),

- realizacja działań skierowanych na przeciwdziałanie dyskryminacji (szczególnie ze względu na pochodzenie narodowe i etniczne oraz wyznanie) (5 wskazań),
- podejmowanie inicjatyw na rzecz równości społecznej i kulturowej oraz promowania idei praw człowieka (5 wskazań),
- udzielanie wsparcia osobom narażonym na wykluczenie społeczne (5 wskazań),
- przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na pochodzenie narodowe, etniczne (5 wskazań),
- działania mające na celu ochronę, zachowanie i rozwój mniejszości narodowych i etnicznych lub zachowanie i rozwój języka regionalnego (4 wskazania),
- przeciwdziałanie przestępstwom z nienawiści (3 wskazania),
- przeciwdziałanie mowie nienawiści (3 wskazania),
- koordynowanie współpracy transgranicznej (2 wskazania).

3 osoby wskazały na prowadzenie jeszcze innych działań nie wymienionych w pytaniu, wśród których pojawiły się takie kwestie, jak udzielanie bezpośredniego wsparcia na przykład w legalizacji pobytu, prowadzenie różnych działań mających zwiększać wiedzę w temacie, którym się zajmują (np. dotyczących przeciwdziałania dyskryminacji) i współpraca w tym zakresie z organizacjami, które mają odpowiednie wiedzę i doświadczenie, czy też udzielanie wsparcia organizacjom działającym na rzecz osób nie posiadających polskiego obywatelstwa oraz mniejszości narodowych i etnicznych. Jedna z osób pełniących funkcję Pełnomocnika ds. kontaktów z konkretną grupą przytoczyła odpowiedni fragment z zarządzenia Prezydenta miasta ustanawiającego pełnioną przez nią funkcję. Wymienia się tam działania na rzecz osób należących do tej grupy mniejszościowej i osób pochodzących z kraju macierzystego osiedlających się w mieście w postaci: wsparcia w procesie ich adaptacji i integracji społecznej; współpracy z przedstawicielami administracji rządowej, samorządowej, partnerami społecznymi, organizacjami pozarządowymi i gospodarczymi oraz innymi podmiotami w zakresie tej integracji oraz reprezentowanie Miasta i jego Prezydenta w kontaktach z podmiotami, organami oraz instytucjami krajowymi i zagranicznymi w sprawach dotyczących tych samych zadań.

Warto przy okazji podkreślić pewną trudność z jaką badacze musieli się zmierzyć w trakcie realizacji wszystkich przedstawionych powyżej założeń badawczych. Otóż co najmniej w paru samorządach okazało się, że wszystkie kierowane do urzędów

sprawy, które w tytule odnosiły się do sytuacji osób należących do mniejszości lub nie posiadających polskiego obywatelstwa, były automatycznie kierowane do osób pełniących funkcje pełnomocników. W rezultacie mogło się zdarzyć, że do tej samej osoby trafiły prośby o wypełnienie dwóch ankiet. Skutkowało to jednak tym, że czasem odpowiedzi były udzielane tylko na pytania z jednego kwestionariusza. Ponadto, bardzo różnie wyglądają zasoby czasu pracy osób pełniących funkcję pełnomocnika czy pełnomocniczki w poszczególnych miastach. Czasem funkcje te są wręcz pełnione społecznie, a więc bez żadnego dodatkowego wynagrodzenia, co znacznie zmniejsza możliwości czasowe wykonującej je osoby. W innych przypadkach kompetencje takie zostały przydzielone jako dodatkowe osobie, która ma jeszcze inne zadania w danym urzędzie, co również nie daje dużej swobody działania. Tylko w nielicznych przypadkach osoba pełniąca funkcję pełnomocnika czy pełnomocniczki nie tylko działa w ramach dedykowanego tylko tym zadaniom stanowiska, ale również posiada jakieś wsparcie ze strony innych pracowników lokalnego samorządu.

Zakrojone na najszerszą skalę działania informacyjne podjęto w związku z realizacją badania ankietowego skierowanego do osób należących do ciał dialogu obywatelskiego. W tym celu zidentyfikowano magistraty, przy których działają takie grupy konsultacyjne zajmujące się sprawami mniejszości narodowych i etnicznych lub osób nie posiadających polskiego obywatelstwa. Następnie wysłano zaproszenia do wypełnienia dedykowanej im ankiety na wszystkie dostępne adresy osób należących do takich ciał dialogu (tam gdzie ich lista była publicznie dostępna). Takie same wiadomości wysłano do komórek organizacyjnych odpowiednich magistratów, odpowiadających za koordynację prac ciał dialogu (prosząc o skierowanie zaproszenia dalej do odpowiednich organizacji i osób). W ten sposób wysłano zaproszenia do udziału w badaniu na trochę ponad 170 adresów. Wysyłkę zaproszeń ponawiano potem dwukrotnie. W rezultacie udało się uzyskać odpowiedzi tylko od 23 osób należących do ciał dialogu działających w: Krakowie (7 osób), Poznaniu (5 osób), Warszawie (2 osoby), Gdańsku (2 osoby), Bydgoszczy (3 osoby), Lublinie (2 osoby), Wrocławiu (1 osoba). Jedna z osób, które wypełniły ankietę, nie podała miasta, w którym działa.

Na etapie realizacji jakościowej części badania przeprowadzono 5 wywiadów pogłębionych z osobami pełniącymi funkcje Pełnomocników / Pełnomocniczek (w Gdańsku, Krakowie, Lublinie, Poznaniu i Łodzi). Zrealizowano też 4 wywiady z osobami

należącymi do zespołów dialogu obywatelskiego, która same należą do mniejszości narodowych lub etnicznych albo nie posiadają polskiego obywatelstwa. Dwie z tych osób należą do ciała funkcjonującego w Warszawie, a 2 kolejne do działającego w Krakowie. Niestety analiza składu ciał dialogu w większości z pozostałych badanych miast pokazała, że trudno w nich zidentyfikować osoby, które wyraźnie należą do mniejszości lub posiadają doświadczenie migracyjne. Co najmniej w przypadku jednego z miast, gdzie osoby należące do tych grup należą do zajmującego się ich sprawami ciała dialogu, żadna z co najmniej 6 osób, do których skierowano zaproszenie, nie wyraziła zainteresowania udziałem w badaniu.

PRAKTYKI WŁĄCZANIA MNIEJSZOŚCI W DZIAŁANIA POLSKICH MIAST – OMÓWIENIE WYNIKÓW

Organizacje, z którymi współpracują urzędy oraz źródła wiedzy na ich temat

W 16 urzędach miejskich, które odpowiedziały na zaproszenie do udziału w badaniu i udzieliły odpowiedzi na przygotowaną przez nas ankietę, najczęściej za organizacje mniejszości narodowych i etnicznych lub cudzoziemców i cudzoziemek rozumiane są podmioty, które skupiają osoby należące do mniejszości narodowych i etnicznych lub cudzoziemców i cudzoziemki (12). Często do tej grupy są również włączane inne organizacje. W przypadku 8 samorządów są to też podmioty, które działają na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych lub cudzoziemców i cudzoziemek, ale Urząd nie ma wiedzy czy skupiają ich przedstawicieli lub przedstawicielki. Natomiast 6 urzędów stwierdziło, że do tej grupy zalicza także organizacje działające na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych lub cudzoziemców i cudzoziemek, które nie skupiają należących do nich osób.

Sposób rozumienia organizacji MNIe oraz C wygląda tylko trochę inaczej w przypadku osób pełniących funkcję Pełnomocników. Wszystkie te osoby, które wzięły udział w badaniu ankietowym, wskazały, iż do kategorii organizacji mniejszości narodowych i etnicznych lub cudzoziemców zaliczają „organizacje, które skupiają przedstawicieli

mniejszości narodowych i etnicznych lub cudzoziemców i cudzoziemki”. Jednak 4 osoby dodały też organizacje, które działają na rzecz mniejszości, ale nie wiadomo czy skupiają osoby do nich należące, a 3 osoby wskazały wprost organizacje działające na rzecz mniejszości, ale nie skupiające ich przedstawicieli czy przedstawicielek.

Tylko 4 urzędy miejskie przyznały, że współpracują też z organizacjami mniejszości narodowych i etnicznych lub posługujących się językiem regionalnym, które nie są wymienione w Ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz.U. 2005 Nr 17 poz. 141 ze zm.). W uzupełnieniu wymieniono przede wszystkim społeczności imigranckie, których ustawa nie dotyczy. Wskazywano konkretnie takie grupy, jak Afgańczycy, Syryjczycy, Francuzi, Japończycy, Wietnamczycy, Bułgarzy, Kameruńczycy, Muzułmanie, Białorusini, Ukraińcy, Gruzini, czy Grecy. Można postawić hipotezę, że należące do tych grup osoby wykazują się większą aktywnością w poszczególnych miastach, starając się nawiązać kontakt z lokalnymi władzami i stąd są przez nie rozpoznawane bardziej niż inne grupy.

Bardzo różni się też w poszczególnych miastach liczba organizacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz osób z doświadczeniem migracyjnym (przynajmniej zgodnie z wiedzą poszczególnych urzędów). Wedle złożonych przez magistraty deklaracji przeważnie liczba ta oscyluje w granicach od 2 do 11 organizacji. W pojedynczych przypadkach wskazano na funkcjonowanie 15, 24, 25, 30 i blisko 50 organizacji, z którymi współpracuje dany magistrat. W przypadku jednego urzędu zauważono, że na terenie miasta jest ok. 100-150 takich organizacji.

Różne są też mniejszości i/lub grupy cudzoziemskie reprezentowane przez organizacje działające na terenie poszczególnych miast. Wśród najczęściej wskazywanych grup pojawiły się mniejszości (jeśli chodzi o grupy wymienione w więcej niż jednym mieście):

- ukraińska (wskazana 12 razy),
- białoruska (9 wskazań),
- żydowska (9 wskazań),
- romska (8 wskazań),
- niemiecka (6 wskazań),

- ormiańska (5 wskazań),
- karaimska (3 wskazania),
- rosyjska (3 wskazania),
- tatarska (3 wskazania),
- osoby posługujące się językiem regionalnym (3 wskazania),
- litewska (2 wskazania),
- łemkowska (2 wskazania).

Ponadto w 7 urzędach wskazano również na obecność organizacji reprezentujących osoby z doświadczeniem migracyjnym, pochodzące z takich państw, jak: Francja, Wielka Brytania, Japonia, Syria, Afganistan (wymieniony 2 razy), Uzbekistan, Czeczenia, Rosja, Włochy, Somalia, Ukraina (wymieniona 2 razy), Nigeria, Białoruś, Armenia oraz „kraje arabskie”.

Wiedza o działających na terenie miasta organizacjach jest w nich w różnym stopniu usystematyzowana. Podobne co do wielkości grupy urzędów miejskich przyznały, że posiadają jakąś bazę lub listę organizacji MNiEorazC działających w ich mieście. 6 stwierdziło, że ma bazę wraz z kontaktami do organizacji, a do tego jeden przyznał, że ma bazę, ale bez takich kontaktów. Jednak 8 badanych podmiotów przyznało, że nie ma takiej bazy. W przypadku osób pełniących funkcje Pełnomocników odpowiedzi na analogiczne pytanie rozłożyły się po połowie – po 4 osoby wskazały na istnienie w urzędzie bazy wraz z kontaktami do organizacji jak i jej brak.

Pełnomocników i Pełnomocniczki zapytano jeszcze, czy w ich Urzędzie jest jakaś oficjalna baza lub lista ekspertów i ekspertek należących do MNiEorazC działających w mieście. W tym przypadku więcej było odpowiedzi negatywnych – 5 osób wskazało na brak takiej bazy, jedna przyznała się do braku wiedzy na ten temat, a tylko 2 udzieliły odpowiedzi pozytywnej przyznając, że posiadają taką bazę wraz z kontaktami. Najwyraźniej taki brak rozwiązań bardziej usystematyzowanych na poziomie magistratu jest uzupełniany przez budowanie własnej listy organizacji MNiEorazC lub pojedynczych ekspertów i ekspertek lub aktywistek i aktywistów należących do MNiEorazC działających w mieście. Jej posiadanie zadeklarowało 7 osób i tylko jedna stwierdziła, że tego „nie wie”.

Pełnomocników i Pełnomocniczki zapytano także o źródła wiedzy o kulturze, zwyczajach i religii mniejszości narodowych i etnicznych oraz osób z doświadczeniem migracyjnym, z którymi mają kontakt w trakcie pracy. Najwięcej, po 7 osób, wskazało w tym kontekście na „kontakty, wymianę informacji z publicznymi instytucjami kultury, placówkami edukacyjnymi” oraz „lekturę raportów, wyników badań, analiz i monografii/książek dotyczących mniejszości”. Po 5 osób wybrało „kontakty, wymianę informacji z innymi Pełnomocnikami/czkami”, wspólne działania podejmowane „z przedstawicielami organizacji MNiEorazC”, jak również „udział w szkoleniach dotyczących mniejszości narodowych i etnicznych lub cudzoziemców albo poświęconych ogólnie różnorodności kulturowej lub przeciwdziałaniu dyskryminacji”. Dla 4 osób są to „własne doświadczenie / związek z grupą mniejszościową”, a identyczna grupa korzysta w tym celu z „mediów społecznościowe (np. Facebook, Twitter)”. 3 osoby wymieniły też „teksty i opinie w Internecie”, 2 „periodyki branżowe i gazety tematyczne”, a tylko jedna „periodyki branżowe i gazety tematyczne”.

Sposoby angażowania przez miasta organizacji MNiEorazC w tworzenie i realizację polityk lokalnych

Do najczęściej stosowanych przez poszczególne urzędy form współpracy z organizacjami MNiEorazC, jakie miały miejsce w bieżącej kadencji władz lokalnych (od jesieni 2018 roku), należą (chodziło tylko o te działania, w których angażowane były osoby należące do organizacji MNiEorazC):

- otwarte konkursy ofert dedykowane mniejszościom i/lub cudzoziemcom - 11 wskazań,
- praca w ciałach dialogu obywatelskiego, np. Radzie Działalności Pożytku Publicznego oraz innych grupach roboczych, doradczych - 9 wskazań,
- konsultacje dokumentów, programów, strategii przygotowywanych przez Urząd Miasta o tematyce ogólnej (dotyczących wszystkich osób mieszkających w mieście) – 9 wskazań,
- udzielanie patronatów wydarzeniom i inicjatywom organizacji MNiEorazC – 9 wskazań,
- konsultacje dokumentów, programów, strategii przygotowywanych przez Urząd Miasta dedykowanych mniejszościom i/lub cudzoziemcom – 7 wskazań,

- dotacje dla organizacji MNiEorazC z pominięciem otwartych konkursów ofert – 7 wskazań,
- współtworzenie programu/strategii dotyczącej mniejszości i/lub na rzecz wielokulturowości, np. programu dotyczącego zachowania kultury mniejszości, na rzecz tolerancji, przeciw mowie nienawiści, programu antydyskryminacyjnego itp. – 8 wskazań,
- spotkania informacyjne, sieciujące, służące wymianie wiedzy – 8 wskazań,
- rozwiązywanie konfliktów, prowadzenie mediacji (pomiędzy różnymi mniejszościami i cudzoziemcami albo między mniejszościami lub cudzoziemcami a osobami należącymi do polskiej większości) – 6 wskazań,
- zatrudnianie asystentów kulturowych w szkołach - 7 wskazań,
- udostępnianie infrastruktury Urzędu, np. przestrzeni, sprzętu, do działań organizacji MNiEorazC – 10 wskazań.
- wynajem na preferencyjnych warunkach/użyczenie lokalu organizacjom MNiEorazC – 10 wskazań.

Do trochę rzadziej podejmowanych form współpracy należą: organizowanie szkoleń dla urzędników dotyczących współpracy z mniejszościami i/lub cudzoziemcami (5 wskazań), prowadzenie szkolnych i międzyszkolnych punktów nauki religii, języka, kultury i historii mniejszości (3 wskazania).

W przypadku 7 urzędów wskazano na jeszcze inne wspólnie realizowane działania, przedsięwzięcia czy projekty. Podano takie inicjatywy jak:

- realizacja partnerskich projektów w ramach funduszy zewnętrznych (np. UE, EOG, FIO),
- współpraca w ramach Programu Miast Międzykulturowych Rady Europy (EURO-CITIES) - obejmująca bieżący kontakt z przedstawiciel(k)ami organizacji mniejszości, przekazywanie informacji na temat dobrych praktyk, dzielenie się wiedzą, bieżącą współpracę w podejmowanych działaniach,
- wspólne prowadzenie w lokalnym centrum informacyjnym dla osób z doświadczeniem migracyjnym projektu skierowanego na wsparcie integracji osób z doświadczeniem migracji w województwie (współfinansowanego ze środków FAMI), w tym prowadzenie miejskiego ośrodka integracji, gdzie oferowane są kursy języka polskiego, porady prawne, doradztwo zawodowe, inicjatywy integrujące,

- wydarzenie świąteczne dla dzieci cudzoziemców,
- partnerstwo przy realizacji projektów przez organizacje społeczne/pozarządowe,
- udział przedstawicieli miasta w uroczystościach, przedsięwzięciach realizowanych przez MNiEorazC, oraz organizowanie wydarzeń służących promocji kultur mniejszościowych oraz reprezentowanych przez osoby bez polskiego obywatelstwa,
- przyjęcie miejskiej Strategii Dialogu Międzykulturowego oraz organizowanie kolejnych edycji targów edukacji międzykulturowej.

Natomiast w przypadku Pełnomocników i Pełnomocniczek do form współpracy z organizacjami MniEorazC podejmowanych od czasu ostatnich wyborów lokalnych z 2018 roku należą:

- po 6 wskazań - organizowanie działań edukacyjnych lub szkoleniowych dotyczących dyskryminacji i metod jej przeciwdziałania lub praw człowieka; prowadzenie działań skierowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób należących do MniEorazC; organizowanie spotkań otwartych lub imprez z udziałem osób reprezentujących MNiE lub będących cudzoziemcami/kami i/lub promujących ich kulturę;
- po 5 wskazań - opracowanie materiałów (drukowanych lub publikowanych w sieci) - informujących o MNiEorazC i ich kulturze oraz dotyczących dyskryminacji i metod jej przeciwdziałania lub dotyczących praw człowieka (w tym kontekście podano takie przykłady jak: informator dla cudzoziemców, pomocnik równościowy, kampania i strona „Opole - W rytmie równości”³, Pojęciownik Równościowy⁴, witryna z informacjami o mieście i jego ofercie dla mieszkańców i mieszkank); organizowanie działań edukacyjnych lub szkoleniowych informujących o MNiEorazC i ich kulturze; wsparcie osób reprezentujących środowisko MNiEorazC w opracowaniu uwag/stanowiska w ramach prowadzonych przez Urząd konsultacji społecznych; wsparcie osób reprezentujących środowisko MNiEorazC w udziale w pracy nad dokumentami polityk publicznych albo strategii;
- po 4 wskazania - organizowanie spotkań informacyjnych lub sieciujących dla osób należących do MNiEorazC lub reprezentujących skupiające takie osoby or-

3 Zob. http://kalejdoskopkultur.pl/?page_id=4308, <https://fama.wroc.pl/kalendarz/feminywa/>.

4 Zob. <https://www.poznan.pl/mim/ezdrowie/dokumenty,p,47666,47669,47674.html>.

ganizacje, służących wymianie informacji i doświadczeń; podejmowanie działań edukacyjnych lub szkoleniowych i promujących partycypację publiczną wśród osób należących do MNiEorazC; organizowanie kampanii społecznych informujących o MNiEorazC i ich kulturze;

- 3 wskazania - prowadzenie działań skierowanych na ochronę praw osób należących do MNiEorazC, a w szczególności prawa do edukacji (w tym dotyczącej kultury i języka danej mniejszości narodowej, etnicznej lub grupy językowej) i wolności religii.

Warto też przyjrzeć się temu, w jakim stopniu są usystematyzowane działania skierowane na nawiązanie współpracy z osobami z organizacji MNiEorazC przez Pełnomocników i Pełnomocniczki. Okazuje się, że dochodzi do tego przede wszystkim za pośrednictwem kontaktów nieformalnych (5 odpowiedzi) oraz przez zaproszenie do włączenia się w jakąś formę stałej współpracy ze strony Pełnomocnika/czki lub innej jednostki organizacyjnej Urzędu miasta (5 odpowiedzi). Ponadto, pozwalają na to zaproszenia do współpracy przy jednorazowym wydarzeniu ze strony Pełnomocnika/czki lub innej jednostki organizacyjnej Urzędu miasta (4 wskazania), propozycje nawiązania współpracy przy jednorazowym wydarzeniu ze strony organizacji MniEorazC (4 wskazania) oraz oferty nawiązania współpracy ze strony organizacji niekoniecznie skupiających osoby należące do MNiE lub jednej z grup cudzoziemców, ale działających na ich rzecz (4 wskazania). Po 3 osoby wskazały jeszcze na realizację lub przygotowanie samorządowej polityki publicznej (też w obszarach, gdzie wymóg współpracy z właściwymi organizacjami wynika z regulacji ustawowej) oraz realizację przez Urząd wspólnego projektu z organizacją lub organizacjami MniEorazC finansowanego ze środków publicznych (centralnych lub europejskich). 2 osoby wymieniły też propozycję nawiązania współpracy od innych osób mieszkających w danej gminie lub działających na jej terenie organizacji społecznych. Pozostałe odpowiedzi zostały wskazane przez pojedyncze osoby.

Do obszarów działalności, w jakich urzędy badanych miast najczęściej podejmują działania dotyczące organizacji MNiEorazC należą:

- promocja kultury (11 wskazań),
- prawa człowieka, prawa mniejszości, przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu (10 wskazań),

- integracja społeczna (11 wskazań)
- edukacja (10 wskazań),
- usługi społeczne (7 wskazań),
- ochrona, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej (8 wskazań),
- kształtowanie kompetencji obywatelskich, wsparcie w udziale w procesach z zakresu partycypacji publicznej (6 wskazań),
- sport (5 wskazań).

Obszary wskazane przez 4 lub mniej urzędów miejskich to: bezpieczeństwo i zwiększenie kompetencji personelu poszczególnych organizacji. Tylko pojedyncze jednostki prowadzą działania dotyczące: przedsiębiorczości, rynku pracy (Punkt Obsługi Przedsiębiorcy-Cudzoziemca), tożsamości religijnej (np. raporty Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji w Krakowie⁵), budowanie partnerstw publiczno-społecznych, realizacja projektów europejskich oraz wsparcie przy aplikowaniu o środki zewnętrzne. W dwóch urzędach wskazano, że tego typu działalność nie jest wcale podejmowana.

Pełnomocnicy i Pełnomocniczki zajmują się również udzielaniem wsparcia osobom indywidualnym należącym do MNiEorazC (np. w załatwieniu spraw urzędowych, legalizacji pobytu czy organizacji życia w Polsce). Dla większości (5 osób) tego typu działania stanowią jednak mniejszą część sytuacji, w których mają służbowo kontakt z osobami należącymi do MNiEorazC, a taki charakter ma główna część działań podejmowanych z osobami należącymi do MNiEorazC tylko w przypadku 2 osób. Jedna stwierdziła, że nie zajmuje się takimi zadaniami.

Większość z uczestniczących w badaniu urzędów miejskich współpracuje w sposób regularny (tzn. ma kontakt co najmniej kilka razy w roku, np. w formie spotkań bezpośrednich, w ramach grup roboczych, konsultacji, udziału w uroczystościach czy imprezach organizowanych przez te podmioty) z raczej małą liczbą organizacji MNiEorazC – w przypadku 10 urzędów jest to od zera do maksymalnie 8 podmiotów. Pojedyncze urzędy wskazały, że w taki sposób współpracują z około 10, 13 oraz około 30, a nawet 50 organizacjami.

5 Zob. <https://owim.uek.krakow.pl/>.

Wśród osób pełniących funkcję Pełnomocników/czek wszystkie przyznały, że od ostatnich wyborów samorządowych z jesieni 2018 roku miały kontakt z osobami reprezentującymi MNiEorazC oraz ich organizacje. W przypadku 2 osób miało to miejsce codziennie lub prawie codziennie, u jednej raz w tygodniu, kolejny 2-óch kilka razy w miesiącu, a u 3-ech raz w miesiącu lub rzadziej. Żadna z badanych osób nie przyznała się do braku takich kontaktów. Spotkanie mające miejsce co najmniej kilka razy w miesiącu lub częściej dotyczą przede wszystkim organizacji reprezentujących mniejszości/grupy cudzoziemskie Ukraińców (5 wskazań) oraz Białorusinów (4 wskazania). Po 2 osoby wskazały jeszcze na utrzymywanie tak częstych kontaktów z organizacjami tatarskimi oraz żydowskimi, a 3 przyznały, że nie mają tak częstych kontaktów z żadną z grup. Do regularnych kontaktów z organizacjami innych grup przyznały się tylko pojedyncze osoby.

Regularna współpraca z organizacjami MNiEorazC (kontakt nawiązywany co najmniej kilka razy w roku) jest w przypadku Urzędów najczęściej podejmowana w formie:

- spotkań bezpośrednich z osobami reprezentującymi MNiEorazC (11 wskazań),
- udziału przedstawicieli urzędu w uroczystościach czy imprezach organizowanych przez organizacje MNiEorazC (11 wskazań),
- grup roboczych dotyczących konkretnej sprawy (9 wskazań),
- stałych ciał dialogu obywatelskiego działających przy urzędzie (7 wskazań),
- konsultacji dokumentów i aktów prawnych (6 wskazań).

Dwa urzędy przyznały kolejny raz, że nie współpracują w sposób regularny z organizacjami MNiEorazC. Ponadto, w jednym wskazano na wspólną realizację projektów dofinansowanych ze źródeł zewnętrznych, a w kolejnym na wykorzystanie miejskich kanałów komunikacyjnych (mailingu, mediów społecznościowych i portali miejskich) do upowszechnienia wśród lokalnych organizacji informacji o wydarzeniach adresowanych do mieszkańców miasta organizowanych przez MniEorazC.

Spotkania bezpośrednie z osobami reprezentującymi mniejszości narodowe i etniczne lub osoby z doświadczeniem migracyjnym zostały także wybrane jako najbardziej efektywna metoda nawiązania i utrzymania regularnej współpracy z organizacjami MNiEorazC przez największą grupę urzędów (8 wskazań). Trzy urzędy wskazały na organizowanie grup roboczych dotyczących konkretnej sprawy. Podmioty, które wy-

brały organizowanie spotkań bezpośrednich podkreślały, że umożliwiają one przede wszystkim łatwiejsze poznanie poszczególnych osób w trakcie interpersonalnych relacji, jak i ogólnych problemów czy potrzeb danej społeczności w sposób jasny i czytelny dla obu stron, a w rezultacie również uzgodnienie wspólnych celów i działań. W ten sposób dzięki utrzymywaniu regularnych kontaktów możliwe jest „zaproszenie do współpracy przy konkretnych tematach” lub zaplanowanie dalszych działań. Ponadto „bezpośrednia rozmowa pozwala na dogłębne poznanie problemu, eliminuje błędy w komunikacji interpersonalnej, daje możliwość podjęcia uzgodnień i zaplanowania działań”. Co ciekawe, podobne wątki pojawiły się w wielu odpowiedziach.

Regularna współpraca odbywa się najczęściej z organizacjami reprezentującymi mniejszość ukraińską (9 urzędów), białoruską (6 urzędów), żydowską (6 urzędów), różne grupy cudzoziemskie (6 urzędów) oraz mniejszość romską (5 urzędów) i niemiecką (3 urzędy). Po 2 urzędy przyznały się do stałej współpracy z mniejszościami rosyjską, łemkowską, tatarską oraz obejmującą osoby posługujące się językiem regionalnym. Z organizacjami reprezentującymi pozostałe mniejszości regularnie współpracują albo pojedyncze urzędy albo nie ma takich kontaktów.

Większość urzędów zapraszając osoby reprezentujące organizacje MNIeoraZC na różnego rodzaju spotkania, szkolenia, czy warsztaty stara się uwzględniać terminy świąt oraz wymagania żywieniowe poszczególnych mniejszości. Robi tak zawsze 5 urzędów, a dodatkowych 6 zazwyczaj stara się je uwzględniać. Pozostałe odpowiedzi zostały wybrane przez pojedyncze urzędy. Podobnie tę sytuację określili osoby pełniące funkcję Pełnomocników/czek – 5 stwierdziła, że takie kwestie są zawsze uwzględniane, a w przypadku 2 dalszych jest tak zazwyczaj. Tylko jedna osoba przyznała, że nie były organizowane spotkania, w których uczestniczyłyby osoby reprezentujące organizacje MNIeoraZC.

W większej grupie samorządów miejskich nie ma programu lub strategii określających politykę Urzędu względem mniejszości, dotyczącego różnorodności kulturowej czy przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię i wyznanie (7 odpowiedzi). Jakiś dokument dedykowany takim zagadnieniom funkcjonuje zaś w 5 samorządach. W jednym mieście takie zagadnienia są uwzględnione w innych dokumentach polityk publicznych o bardziej ogólnym charak-

terze (np. w miejskiej strategii rozwiązywania problemów społecznych). Tam, gdzie są programy lub strategie określające politykę urzędu względem mniejszości i cudzoziemców, w tym dotyczące różnorodności kulturowej lub przeciwdziałania dyskryminacji, w ich opracowanie były włączone osoby reprezentujące organizacje MNiEorazC.

Włączenie to odbywało się jednak za pomocą różnego rodzaju działań i na rozmaitych etapach opracowywania dokumentów danej polityki. W 9 przypadkach zdarzało się, że osoby reprezentujące organizacje i grupy MNiEorazC miały możliwość przynajmniej w pewnym stopniu kreowania początkowego kształtu danego dokumentu polityki publicznej. Chociaż tylko w jednym urzędzie miało to kształt oddelegowania do osób reprezentujących takie organizacje opracowania założeń do takiego dokumentu lub jego pierwszej wersji, to już w 3 zorganizowano warsztaty lub odrębną grupę roboczą czy tematyczną, do których zaproszono również (lub jedynie) osoby reprezentujące różne organizacje MNiEorazC, by zajęły się opracowaniem pierwszej wersji takiego dokumentu lub założeń do niego. W kolejnych przypadkach jakieś osoby reprezentujące organizacje i grupy MNiEorazC były przynajmniej włączone w opracowanie pierwszej wersji takiego dokumentu lub założeń do niego – w 3 przypadkach dotyczyło to osób należących do jednego z działających przy urzędzie miasta ciał dialogu obywatelskiego, a w kolejnych 2 była to wybrana grupa ekspertów i ekspertek, wywodzących się z MNiEorazC i współpracujących z urzędem.

W innych przypadkach pracy nad takimi politykami publicznymi osoby z organizacji i grup MNiEorazC mogły przynajmniej odnieść się do dokumentów, które były już w różnym stopniu wcześniej przygotowane. W trakcie 2 takich procesów dotyczyło to osób należących do działającego przy urzędzie miasta ciała dialogu obywatelskiego, które mogło skonsultować pierwszą wersję dokumentu opracowaną wcześniej w urzędzie. W kolejnych 2 przypadkach w urzędzie powołano grupę roboczą czy tematyczną, do której zaproszono również (lub jedynie) osoby reprezentujące różne organizacje MNiEorazC, by zajęły się dalszą pracą nad opracowaną wcześniej w urzędzie wersją dokumentu. W tej samej liczbie urzędów do współpracy na podobnym etapie włączono wybraną grupę ekspertów i ekspertek wywodzących się z MNiEorazC, współpracujących z urzędem. W 3 przypadkach osoby reprezentujące organizacje i grupy MNiEorazC mogły tylko przedstawić komentarze do opracowanego w urzędzie dokumentu na etapie jego oficjalnych konsultacji.

Podobne zróżnicowanie w tym, w jakim stopniu uwzględniana jest opinia osób należących do MNiEorazC widać też z wywiadów pogłębionych przeprowadzonych z Pełnomocnikami i Pełnomocniczkami zajmującymi się współpracą z osobami należącymi do grup mniejszościowych. Można się było spodziewać, że fakt ustanowienia funkcji pełnomocnika/czki w danym mieście będzie świadczył o większej w jego władzach otwartości na wsłuchiwanie się w zdanie osób należących do MNiEorazC mieszkających w danym mieście. Nie zawsze takie założenie okazało się prawdziwe. W wybranej do badania próbie znalazły się osoby z miast, gdzie w pracach nad dokumentem wpływającym na sytuację MNiEorazC brały udział jedynie organizacje skupiające osoby narodowości polskiej i nie posiadające żadnej tożsamości mniejszościowej (choć zazwyczaj, co trzeba przyznać, mające ogromne doświadczenie i wiedzę w temacie). To takie organizacje odpowiadały tam za opracowanie wstępnych wersji poszczególnych programów. Osoby należące do MNiEorazC mogły zaś wyrazić swoją opinię dopiero w tym samym momencie, co wszyscy mieszkańcy i mieszkanki danego miasta. Zazwyczaj było to na etapie miejskich, dzielnicowych lub osiedlowych konsultacji społecznych dotyczących gotowej już pierwszej wersji tekstu lub przynajmniej założeń do niego. Włączenie osób należących do MNiEorazC w diagnozę potrzeb i opracowanie wstępnych założeń odpowiedniej polityki publicznej miało zazwyczaj miejsce tylko w miastach, gdzie było ciałem dialogu obywatelskiego, skupiające osoby należące do MNiEorazC.

Współpraca urzędów miejskich z mniejszościami oraz osobami z doświadczeniem migracyjnym nie musi i nie powinna dotyczyć jedynie dedykowanych im dokumentów. Ich potrzeby należy także uwzględniać w trakcie projektowania rozwiązań lub polityk publicznych w różnych obszarach o charakterze ogólnym (np. dotyczących ochrony zdrowia, edukacji, spraw społecznych, czy ochrony środowiska). Jak pokazało jednak badanie ankietowe, potrzeby i problemy mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców i cudzoziemek zamieszkujących na terenie danego miasta są uwzględniane w poszczególnych urzędach tylko w ograniczonym charakterze. W 9 urzędach przyznano, że robi się to w niektórych przypadkach, tylko w 2 zawsze lub w większości przypadków, a przedstawiciele/ki 4 urzędów nie posiadali odpowiedniej wiedzy.

By móc włączyć do współpracy osoby należące do ciał dialogu obywatelskiego, w pierwszej kolejności przy danym magistracie funkcjonować odpowiednie podmioty. Nie zawsze ma to jednak miejsce, szczególnie jeśli chodzi o funkcjonowanie wyspecjalizowanych jednostek. Tylko przy dwóch magistratach istnieją dedykowane sytuacji mniejszości lub cudzoziemców ciała dialogu, w których składzie przynajmniej połowa członków/kiń należy do mniejszości lub ma status cudzoziemcy. Przy kolejnych 3 magistratach istnieją takie ciała dialogu, ale mniej niż połowę ich składu stanowią osoby należące do mniejszości lub posiadające doświadczenie migracyjne. W żadnym samorządzie nie ma takiego ciała, w którego składzie nie byłoby żadnej osoby należącej do mniejszości lub posiadającej doświadczenie migracyjne. Ponadto przy 4 magistratach istnieją ciała dialogu zajmujące się różnymi zagadnieniami o charakterze horyzontalnym (np. edukacją, kulturą, sportem, polityką społeczną czy partycypacją), w których uczestniczą osoby należące do mniejszości lub będące cudzoziemcami/kami. W przypadku największej grupy samorządów miejskich (6) nie ma takich ciał dialogu albo osoby wypełniające ankietę nie posiadały na ten temat wiedzy.

Do innych okazji do kontaktu urzędów z osobami należącymi do MNI oraz C należą: spotkania mieszkańców (cudzoziemców, organizacji „mniejszościowych”) z prezydentem miasta, posiedzenia powiatowej społecznej Rady do Spraw Osób Niepełnosprawnych, posiedzenie komisji konkursowej czy warsztaty poświęcone przeciwdziałaniu radykalizacji.

Zbyt częstą praktyką nie jest organizowanie w badanych urzędach działań mających wspierać osoby należące do mniejszości lub posiadające doświadczenie migracyjne w udziale w procesach partycypacyjnych (konsultacjach polityk publicznych lub zaangażowaniu w pracy ciał dialogu obywatelskiego), przygotowując je do tego. W okresie od ostatnich wyborów samorządowych z jesieni 2018 roku w 5 badanych magistratach przygotowano specjalne materiały informacyjne dotyczące przedmiotu konkretnych konsultacji lub określonej polityki publicznej, w 2 udzielono innego rodzaju wsparcia, a w jednym zorganizowano dla tych grup specjalne szkolenie a organizacje MNI oraz C otrzymały od urzędu dotacje na zwiększenie odpowiednich kompetencji swoich członków/kiń i pracowników/nic. Natomiast w pięciu urzędach przyznano, że nie podejmowano takich działań, a w kolejnych czterech nie posiadano na ten temat wiedzy. Jeśli chodzi o bardziej konkretne formy stosowanego wsparcia, to wymieniano:

1. Wsparcie w Centrum Wielokulturowym i Punkcie Informacyjnym dla Obcokrajowców w zakresie aktywizacji społecznej, webinaria o inicjatywie lokalnej, budżecie obywatelskim, itp.
2. Informator o możliwości włączania się w życie miasta opublikowany po angielsku i ukraińsku, w czasie pandemii COVID-19 - dedykowane strony przekazujące aktualne informacje epidemiologiczne po angielsku i ukraińsku, tłumaczenie wybranych dokumentów,
3. Otwarcie placówka do konsultacji offline dla różnych organizacji, zajmujących się mniejszościami narodowymi czy punkt informacyjny dla cudzoziemców/ek (w ramach zadania zleconego wybranej organizacji),
4. Przygotowano materiały w j. ukraińskim podczas konsultacji projektu strategii miejskiej,
5. Utworzenie informacyjnej witryny internetowej wielokultury.wroclaw.pl.

Wymienione formy wsparcia osób należących do mniejszości lub będących cudzoziemcami/kami w udziale w procesach partycypacyjnych jeśli są stosowane, ma to miejsce tylko w przypadku wybranych procesów partycypacyjnych. Taką odpowiedź udzieliły 4 urzędy miejskie. Tylko w jednym przypadku zadeklarowano, że ma to miejsce zawsze lub prawie zawsze. W 4 urzędach przyznano, że nie były stosowane żadne formy wsparcia, w przypadku 6 zadeklarowano brak wiedzy na ten temat albo po prostu nie udzielono odpowiedzi.

Współpraca miast z organizacjami MNiEorazC – doświadczenia, korzyści i możliwości

Zastanawiając się nad tym, w jaki sposób poszczególne urzędy miejskie oceniają współpracę z organizacjami MNiEorazC warto się wpieryw przyjrzeć, skąd czerpią one informacje na temat obecnych na ich terenie mniejszości. Okazuje się, że w większości przypadków nie są do tego wykorzystywane bardziej usystematyzowane metody

gromadzenia informacji, a jeśli już tak się dzieje, to nie są do nich angażowane osoby wywodzące się MNiEorazC i posiadające w rezultacie wiedzę na ich temat „z pierwszej ręki”. W przypadku 5 urzędów stwierdzono, że nie jest lub nie była gromadzona w taki sposób wiedza o funkcjonujących na jego obszarze mniejszościach oraz grupach cudzoziemskich lub skupiających je/ich organizacjach (np. za pomocą badań) i nie jest planowane podjęcie takich działań w przyszłości. W 3 kolejnych urzędach nie było takich działań, ale planuje się to zrobić. W 2 urzędach zostało zrealizowane jakieś badanie prowadzone przez badaczy/ki lub ekspertów/ki, wśród których przynajmniej jedna osoba należała do badanej mniejszości narodowej lub etnicznej albo grupy posługującej się językiem regionalnym. W 3 urzędach zrealizowano badanie lub badania prowadzone przez badaczy/ki lub ekspertów/ki, co do których urząd nie miał wiedzy o ich ewentualnej przynależności do mniejszości narodowej lub etnicznej albo grupy posługującej się językiem regionalnym. W 3 urzędach nie posiadano żadnych informacji o podobnych działaniach. W większości wypadków podstawę do oceny współpracy z mniejszościami stanowi wiedza pochodząca z innych źródeł, w tym z bezpośrednich kontaktów z ich przedstawicielami i przedstawicielkami.

Ogólnie współpraca poszczególnych urzędów z organizacjami MNiEorazC w okresie od ostatnich wyborów samorządowych jest oceniana pozytywnie – zdecydowanie (6 wskazań) i raczej (7 wskazań). 2 pozostałe urzędy nie były w stanie udzielić odpowiedzi. W podobny sposób całokształt współpracy podejmowanej w Urzędzie z organizacjami MNiEorazC jest oceniany przez osoby pełniące funkcje Pełnomocników/czek – przez wyraźną większość zdecydowanie (1 osoba) lub raczej (5 osób) pozytywnie. Jedna z osób stwierdziła, że nie było takiej współpracy w Urzędzie, a kolejna wybrała odpowiedź „Trudno powiedzieć”.

Zdaniem Pełnomocników i Pełnomocniczek wypełniających ankiety do takiego pozytywnego wydzwięku współpracy z organizacjami MNiEorazC przyczyniły się przede wszystkim:

- odpowiednie nastawienie kierownictwa oraz dobrze dobrany, kompetentny i zaangażowany zespół w Urzędzie,
- chęć współpracy organizacji społecznych,
- zaangażowanie i wymóg współpracy urzędników przy tworzeniu strategii funkcjonowania miasta na kolejne lata (w tym polityk branżowych) oraz włączanie

mniejszości w dialog i prace nad założeniami dokumentów planistycznych, a także indywidualne konsultacje,

- utworzenie stanowisk, ciał dialogu lub programów dedykowanych odpowiedzialności na potrzeby osób należących do MNiEorazC czy też realizowaniu polityki równościowej,
- analiza potrzeb obu stron.
- Natomiast przeszkadzały głównie kwestie formalno-prawne.
- W ankietach wypełnianych przez Urzędy wskazano też kilka grup korzyści, jakie miasta czerpią ze współpracy z osobami należącymi do MNiEorazC:
- możliwość pozyskania dokładniejszej wiedzy na temat mniejszości i poszerzenia perspektyw, a poznanie punktu widzenia i opinii osób, dla których projektowane są zadania Miasta, okazuje się przydatne w tworzeniu polityk publicznych i programów, pozwalając zwiększyć ich jakość i efektywność (warto przy tej okazji wykorzystać też wiedzę o nietypowych / trudnych przypadkach), służąc też przełamaniu stereotypów w pracy urzędnika,
- wzrost wzajemnego zaufania między osobami pracującymi w urzędzie oraz reprezentującymi mniejszości,
- strony zaangażowane w taki dialog można na bieżąco informować w przypadku zmian w procedurach i politykach,
- „wykorzystanie” potencjału i kompetencji osób należących do MNiEorazC na rzecz rozwoju miasta, np. na rynku pracy,
- tworzenie realnej wspólnoty osób mieszkających w mieście, ich integracja wolna od uprzedzeń, bez względu na pochodzenie, co może się przyczyniać do wzrostu tolerancji i umożliwiać szybszą adaptację osób z doświadczeniem migracyjnym na danym terenie
- w tym kontekście wskazano też konkretne rozwiązania pozwalające uzyskać taki efekt: wsparcie zamieszkałych na terenie miasta cudzoziemców/mek przez udzielanie im bezpłatnej informacji oraz poradnictwa w zakresie funkcjonowania w środowisku lokalnym w życiu społecznym i zawodowym; realizacja wydarzeń otwartych o charakterze wielokulturowym łączących mieszkańców należących do grupy większościowej z osobami z doświadczeniem migracyjnym oraz prowadzenie edukacji antydyskryminacyjnej w szkołach (dotyczącej różnych mniejszości),
- zaktywizowanie społeczności MNiEorazC do działania w środowisku lokalnym.

W jednym z urzędów wskazano na brak dostrzegania specjalnych korzyści. Tam współpraca z mniejszościami miała się odbywać „jak z innymi organizacjami pozarządowymi” i w związku z tym brakowało „szczególnych korzyści wynikających z faktu, że były to organizacje MNiEorazC”.

Podobny zestaw korzyści, jakie dla Urzędu miasta wynikają z włączenia do współpracy osób wywodzących się z mniejszości lub nie posiadających polskiego obywatelstwa, wskazali też Pełnomocnicy i Pełnomocniczki. Może w ich przypadku trochę bardziej podkreślano możliwość trafniejszego i prowadzonego w bardziej efektywny finansowo sposób zaspokajania potrzeb i rozwiązywania problemów mieszkanek i mieszkańców miasta. Dwie osoby zauważyły, że zwiększeniu możliwości zaspokojenia tych potrzeb służy również aktywności samych MNiEorazC lub ich organizacji. Natomiast jedna wskazała jeszcze na możliwość aktywnego włączenia w rezultacie osób nie posiadających polskiego obywatelstwa oraz mniejszości do życia obywatelskiego w mieście.

Urzędy podały też szereg ciekawych praktyk lub pozytywnych doświadczeń współpracy z organizacjami MNiEorazC, aczkolwiek nie wszędzie było to możliwe – w 4 urzędach nie potrafiono ich wskazać, a w jednym stwierdzono, że są same pozytywne doświadczenia z takiej współpracy. Jednostki, które podzieliły się bardziej konkretnymi doświadczeniami, wymieniały:

- opracowanie różnych programów na rzecz osób z doświadczeniem migracyjnym i należących do mniejszości w rozbudowanych procesach partycypacyjnych i z zaangażowaniem organizacji społecznych na wczesnym etapie powstawania takiego dokumentu (np. tworzenia założeń do niego) oraz konsultowanie ogólnych kierunków działań miasta,
- utworzenie komisji dialogu społecznego i włączenie należących do niej osób w opracowanie dokumentu lokalnej polityki publicznej (np. strategii rozwoju miasta),
- opracowanie odrębnego modelu integracji imigrantów,
- podejmowanie przez Urząd i organizacje mniejszościowe wspólnych inicjatyw mających wspierać innych mieszkańców i mieszkanki miasta, np. wolontariat na rzecz osób starszych w czasie epidemii COVID-19,
- realizacja przez Urząd i organizacje wspólnych projektów w oparciu o zewnętrzne

środki finansowe – unijne i pochodzące z budżetu państwa (np. Program na rzecz aktywizacji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce),

- wspieranie przez urząd współpracy pomiędzy różnymi grupami mniejszościowymi, która może zaowocować nawiązaniem bardziej sformalizowanej współpracy (np. podpisaniem porozumienia, a potem powołaniem fundacji działającej na rzecz różnych mniejszości i osób nie posiadających polskiego obywatelstwa),
- prowadzenie analiz i badań społecznych dotyczących procesu integracji oraz gromadzenie danych poświęconych procesom migracyjnym,
- utworzenie punktu informacyjnego dla osób z doświadczeniem migracyjnym osiedlających się w mieście (gdzie są też organizowane wydarzenia promujące kulturę wybranych mniejszości i grup cudzoziemskich) lub dedykowanej witryny internetowej, na której publikowane są materiały informacyjne w różnych językach, w tym pakiet startowy dla uczniów obcojęzycznych i ich rodziców, czy mapa miasta dla nowych mieszkańców/nek,
- udostępnianie organizacjom MNIe oraz C nieodpłatnie infrastruktury miejskiej, na przykład pomieszczeń w lokalnym centrum aktywności, gdzie mogą organizować różne wydarzenia oraz korzystanie z lokali i innych nieruchomości miejskich na preferencyjnych warunkach,
- zaangażowanie się Urzędu miasta w rozwiązywanie konkretnych problemów, z którymi wcześniej nie mogli poradzić sobie pojedynczy urzędnicy,
- dokonanie w ramach pracy Urzędu rozróżnienia między potrzebami osób bez polskiego obywatelstwa oraz mniejszości i dostosowanie działań prowadzonych przez określone komórki urzędu do każdej z tych grup (inne potrzeby mają osoby, które z racji odrębności kulturowej mają trudności z włączeniem się w życie miasta, np. językowe),
- organizowanie lub wspieranie różnego rodzaju inicjatyw pozwalających na spotkanie się i wzajemne poznanie osób należących do mniejszości z pozostałymi mieszkańcami (zarówno jednorazowo jak i cyklicznie, np. w formie Tygodnia Tolerancji, gdzie angażuje się też organizacje społeczne, w tym działające na rzecz cudzoziemców/ek, by mogły wymieniać się doświadczeniami między sobą i z mieszkańcami, rozmawiając o potrzebach i problemach społecznych oraz prezentować swoją kulturę; mogą to też być spotkania promujące dialog międzyreligijny),
- pomoc miasta w upowszechnieniu różnymi ścieżkami informacji o działaniach podejmowanych przez organizacje MNIe oraz C (np. na portalach miejskich, w me-

diach społecznościowych, newsletterach) i poszerzenie w rezultacie liczby ich odbiorców.

Osoby pełniące funkcję Pełnomocników i Pełnomocniczek poproszono natomiast w ankiecie o wskazanie dobrych praktyk, pozytywnych doświadczeń w obszarze przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na narodowość, pochodzenie etniczne, język, religię/wyznanie lub w zakresie działań informujących o MNiEorazC i ich kulturze. Chodziło przy tym o działania skierowanych zarówno do społeczności większościowej, jak i do osób należących do MNiEorazC. W odpowiedzi zostało jednak wymienione podobne rozwiązanie do przedstawionych już przez Urzędy, sprowadzające się do:

- organizowania różnego rodzaju zbiórek szczególnie na rzecz osób bez polskiego obywatelstwa znajdujących się w potrzebie – np. darów żywnościowych czy na rzecz osób ze statusem uchodźczym mieszkających w przeznaczonych dla nich ośrodkach,
- działań informacyjno-edukacyjnych ułatwiających integrację w nowym otoczeniu – np. tworzenie materiałów informacyjnych, jak praktyczny poradnik dla osób z doświadczeniem uchodźczym (informujący o działaniach, jakie należy podjąć krok po kroku), prowadzenie punktów informacyjnych, nauka języka polskiego, organizowanie różnych warsztatów i szkoleń (w tym integracyjno-artystycznych zajęć adresowanych do młodszych dzieci i osób dorosłych, prezentujących tradycję i kulturę krajów słowiańskich: Białorusi, Ukrainy, Rosji i Polski, pomagających dzieciom z doświadczeniem migracyjnym w adaptacji do nowego środowiska, nawiązaniu znajomości, integracji i wyrównaniu szans edukacyjnych) oraz spotkań z urzędnikami, zapraszanie organizacji MNiEorazC przez komórki Urzędu do prezentacji własnej kultury przy różnych wydarzeniach (np. prezentacji kolęd na spotkaniu wigilijnym dla urzędników i przedstawicieli/lek organizacji społecznych),
- działań służących aktywizacji zawodowej i społecznej (np. skierowanych na rozwój przedsiębiorczości wśród osób z doświadczeniem migracyjnym),
- organizowania spotkań i projektów służących integracji ze społecznością lokalną – np. zlecenie przez miasto zadania publicznego w trybie uproszczonym, którego celem była prezentacja młodzieży kultury tatarskiej, czeczeńskiej i polskiej poprzez kulinaria, stroje, tańce (zob. projekt „Trzej przyjaciele z boiska”),
- powołania ciała dialogu obywatelskiego, np. komisji dialogu przy pełnomocnicz-

ce prezydenta miasta, skupiającej organizacje społeczne i osoby reprezentujące urząd, spotykającej się cyklicznie by definiować potrzeby, dyskutować rozwiązania i projektować zmiany, w tym służące przeciwdziałaniu dyskryminacji ze względu na narodowość, pochodzenie etniczne, język, religię, itp.

Osoby pełniące te same funkcje w wywiadach pogłębionych wskazały jeszcze na organizowanie szkoleń i warsztatów anty-dyskryminacyjnych dla pracowników i pracownic poszczególnych urzędów (wszystkich albo tych, którzy mogą mieć kontakt z MNiE oraz C w ramach różnych komórek w urzędach) oraz dla funkcjonariuszy/szek służb miejskich (np. policji). Upowszechnienie zasad równego traktowania w urzędzie służyć może również przeprowadzenie diagnozy w tym zakresie wśród urzędników oraz podjęcie pracy nad aktualizacją polityki równościowej i opracowanie skierowanego do tej samej grupy poradnika dotyczącego stosowania języka równościowego (to przykłady działań z Krakowa).

W jednym z wywiadów wymienione zostały natomiast ciekawe pomysły na wzmocnienie kompetencji osób należących do już działającego tam ciała dialogu, jak zorganizowane dla nich wyjazdowego spotkania szkoleniowego, podczas którego mogły lepiej zrozumieć swoją rolę w mieście oraz przepracować własne bariery kulturowe oraz uprzedzenia (ich obecność zidentyfikowano w trakcie regularnych prac grupy). W jednym z miast organizowane są też szkolenia dla osób z doświadczeniem migracyjnym należących do ciała dialogu, dotyczące funkcjonowania urzędu i wspólnoty samorządowej. Ciekawym rozwiązaniem wydaje się być również prowadzony w Europejskim Centrum Solidarności w Gdańsku program „Solidarność codziennie”, w którym funkcjonuje inicjatywa „Cześć!”⁶, skierowana do nowych mieszkańców miasta. W jej ramach oferowane są kursy językowe, ale również wprowadzające do funkcjonowania obywatelskiego w Polsce osoby, które są zainteresowane jej podjęciem (jedna z osób, która zrealizowała ten program ma teraz pracować w sąsiedniej Gdyni, próbując wprowadzać podobne rozwiązanie). W Gdańsku są też organizowane coroczne spotkania środowiska organizacji społecznych, edukacji i samorządu działających na rzecz integracji różnorodnych grup w mieście, otwarte dla wszystkich zainteresowanych - Fo-

6 Zob. <https://www.ecs.gda.pl/czesc>.

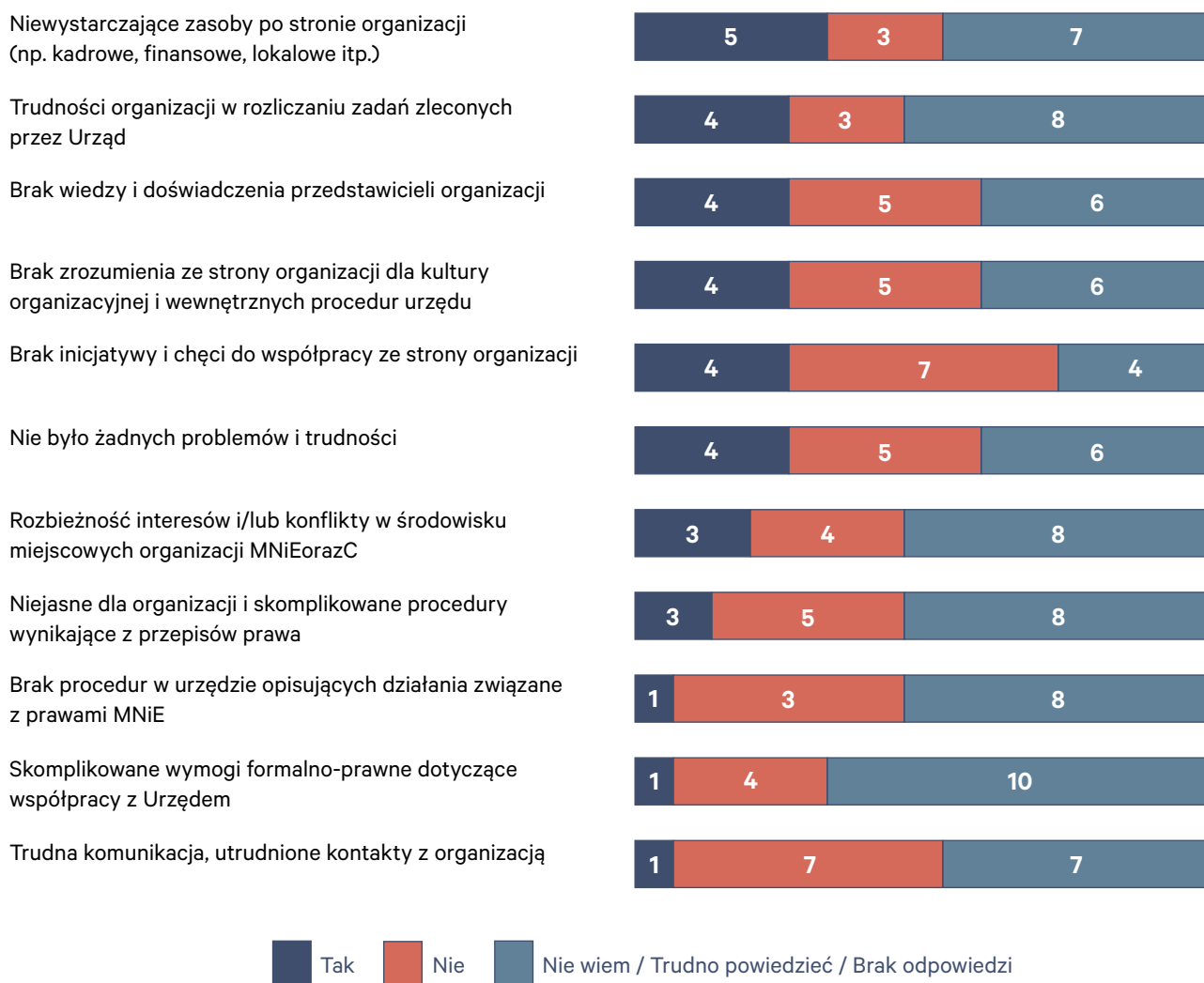
rum Integracji i Migracji⁷. Interesującym rozwiązaniem instytucjonalnym wydaje się być wspomniane już działające w Krakowie Obserwatorium Wielokulturowości i Migracji, utworzone przy Uniwersytecie Ekonomicznym, którego partnerem merytorycznym oraz finansującym jest urząd miasta. Dostarcza ono wiedzy, stanowiącej podstawę do projektowania dostosowanych do potrzeb polityk publicznych.

Ważną przestrzenią do wymiany własnych doświadczeń przez Pełnomocników i Pełnomocniczki oraz przekazywania wiedzy innym, szczególnie osobom z urzędów mniejszych miast, mają być grupy tematyczne działające przy stowarzyszeniach samorządowych – np. Zespół ds. Praw Człowieka w ramach Związku Miast Polskich czy Zespół ds. Integracji i Imigracji przy Unii Metropolii Polskich. Jedna z osób pełniących funkcję Pełnomocniczki zauważyła w wywiadzie, że w jej mieście świadomie podjęto decyzję o nie powoływaniu rady dialogu dedykowanej mniejszością czy osobom z doświadczeniem migracyjnym, by ich nie zamykać we własnej grupie. W zamian funkcjonują tematyczne ciała dialogu (ta sama osoba nie była jednak w stanie wskazać, czy w ich składzie są jakieś osoby należące do MNiEorazC).

Wśród powodów utrudniających współpracę Urzędu z organizacjami MNiEorazC najwięcej podmiotów (5) wskazało w ankietach na niewystarczające zasoby po stronie organizacji (np. kadrowe, finansowe, lokalowe itp.). Na drugim miejscu, każdy wskazany przez 4 urzędy, znalazły się: trudności organizacji w rozliczaniu zadań zleconych przez Urząd, brak wiedzy i doświadczenia osób z organizacji, brak zrozumienia przez organizację dla kultury organizacyjnej i wewnętrznych procedur urzędu oraz brak inicjatywy i chęci do współpracy ze strony organizacji. Taka sama grupa Urzędów oceniła, że nie było żadnych problemów i trudności. Mniej podmiotów wskazała na występowanie problemów po stronie samych urzędów, wynikających np. z braku odpowiednich procedur albo zbyt skomplikowanych dla organizacji wymogów prawnych czy proceduralnych, wynikających z rozwiązań wewnątrz Urzędu (zob. zestawienie wszystkich odpowiedzi na wykresie 1).

7 Zob. <https://www.forumrozwoju.org.pl/forum-integracji-i-migracji>.

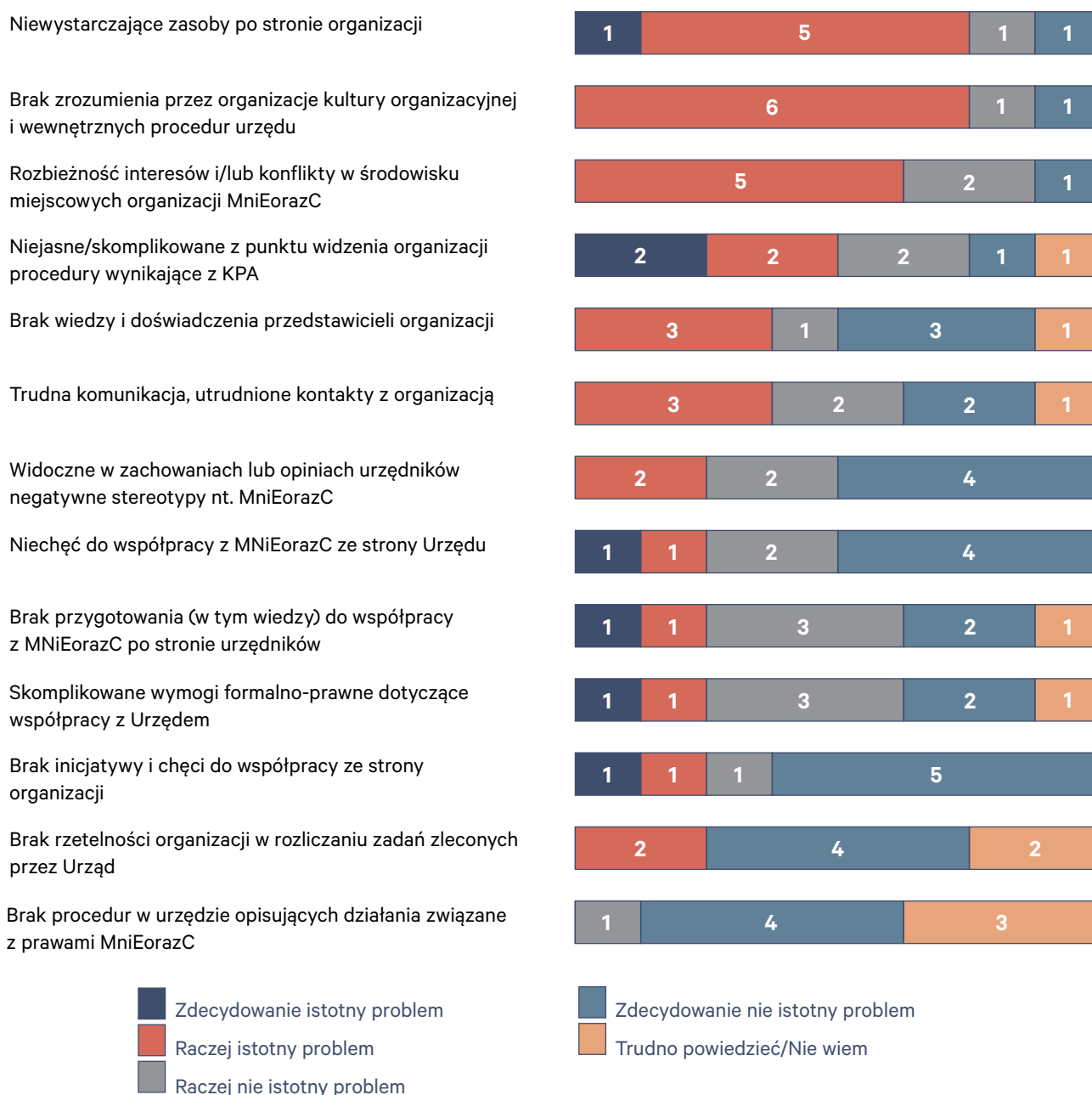
Wykres 1. Kwestie utrudniające współpracę i kontakty z organizacjami MNiE oraz z dniem Urzędów

Analogiczne pytanie w ankiecie skierowanej do osób pełniących funkcje Pełnomocnika/czki sformułowano trochę inaczej, ale dostarczyło ono podobnych wyników (zob. Wykres 2). Niektóre powody znalazły się jednak wyżej w hierarchii istotności - np. rozbieżność interesów i/lub konflikty w środowisku miejscowych organizacji, zbyt skomplikowane procedury wynikające z prawa (KPA) czy utrudnione kontakty z organizacją. Z kolei osoby reprezentujące Urzędy częściej niż Pełnomocnicy i Pełnomocniczki wskazali na brak inicjatywy i chęci do współpracy ze strony organizacji

czy trudności organizacji w rozliczeniu zadań zleconych przez Urząd (choć w tym przypadku Pełnomocników/czki zapytano o poważniejsze sytuacje, dotyczące braku rzetelności organizacji w rozliczaniu tych zadań). Jedna z osób pełniących funkcję Pełnomocnika wskazała jeszcze problem nie wymieniony w pytaniu - kompetencje językowe osób należących do MNiEorazC.

Wykres 2. Istotność utrudnień we współpracy i kontakcie z organizacjami MNiEorazC zdaniem Pełnomocników/niczek

Na uwarunkowania po stronie grup mniejszościowych oraz skupiających ich organizacji wskazywano również podczas wywiadów pogłębionych z Pełnomocnikami i Pełnomocniczkami. Co najmniej w dwóch rozmowach zauważono ich skupienie się przede wszystkim na rozwiązywaniu spraw i problemów bieżących, związanych z warunkami codziennej egzystencji, więc to na nie trzeba też odpowiedzieć, zanim będzie możliwe włączenie tych samych osób we współdecydowanie o sprawach lokalnej wspólnoty samorządowej. Podkreślano także słabość organizacji MNiEorazC, którym brakuje zasobów ludzkich, lokalowych oraz finansowych i dlatego trudno jest im realizować bardziej rozbudowane zadania, które mógłby zlecić samorząd. Dlatego należy też w pierwszej kolejności pamiętać o mechanizmach wzmacniających te organizacje. W jednym z wywiadów wskazano na „przemęczenia organizacji partycypacją”, wynikające z ilości zadań stawianych przed relatywnie małą grupą organizacji i osób, chcących angażować się w prace ciała dialogu i występować w roli eksperckiej.

Warto jeszcze zaznaczyć, iż w ankiecie wypełnionej przez jeden z Urzędów podkreślono, że współpraca odbywa się głównie z organizacjami działającymi na rzecz mniejszości, po których stronie nie występują wymienione w przedstawionym na wykresie pytaniu problemy. Natomiast jeśli chodzi o organizacje mniejszości, np. ukraińskiej czy żydowskiej, to „ich współpraca z Urzędem w niewielkim stopniu dotyczy tematów włączania czy integracji, w większym zaś ochrony tożsamości i dziedzictwa, więc raczej zorientowana jest na przeszłość/kulturę niż bieżące życie miasta czy rozwiązania systemowe - stąd brak doświadczeń, o które Państwo pytają”.

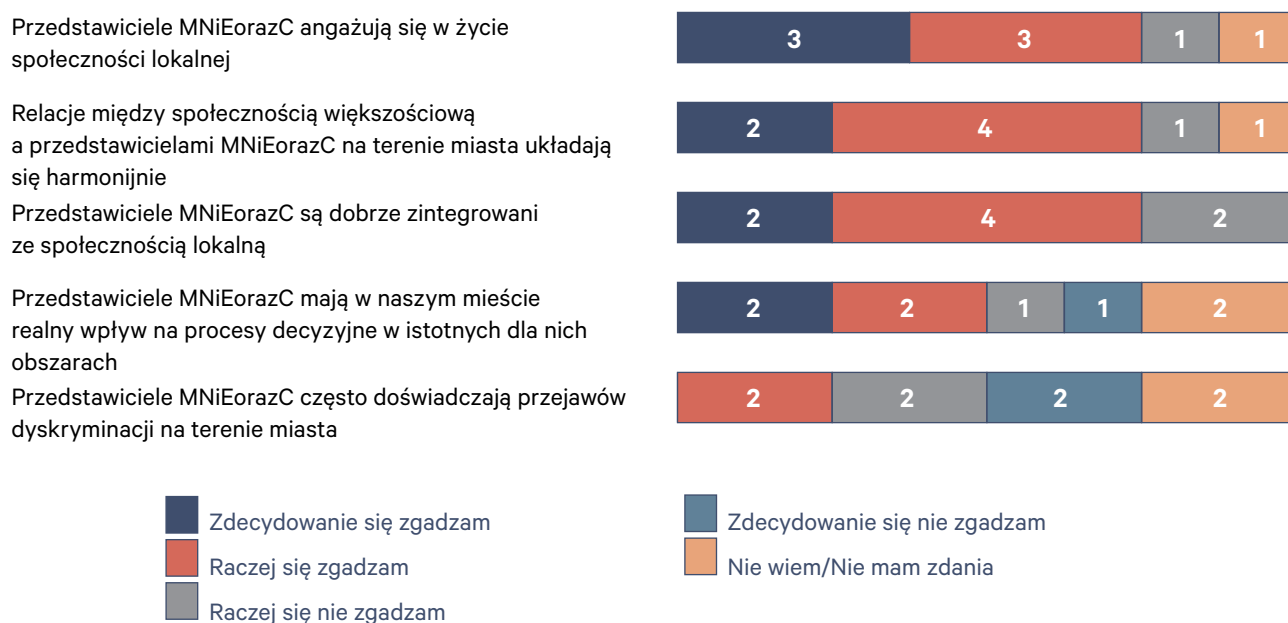
Zapewne takie właśnie doświadczenia spowodowały, że w tym samym samorządzie wskazano, iż we włączeniu osób należących do organizacji MNiEorazC w procesy decyzyjne na poziomie lokalnym może pomóc zwiększenie ich zainteresowania „tematyką budowania spójnej społeczności lokalnej w oparciu o paradygmat międzykulturowy, a nie wielokulturowy”. Wyjaśniając, dodano:

„Organizacje mniejszości sensu stricte zainteresowane są bardziej kultywowaniem odrębności, a nie budowaniem połączeń pomiędzy poszczególnymi grupami i tworzeniem miasta dla wszystkich. W stwierdzeniu tym nie ma oceny czy wartościowania, to po prostu stan faktyczny i wyjaśnienie, dlaczego organizacje mniejszości, według naszej wiedzy, nie są zainteresowane procesami partycypacyjnymi w wymiarze, jakim się nimi zajmujemy.”

Natomiast w innym samorządzie wskazano na potrzebę identyfikowania i kształtowania aktywnych liderów, którzy byłiby „łącznikami pomiędzy społecznością MNIe- orazC a urzędem”.

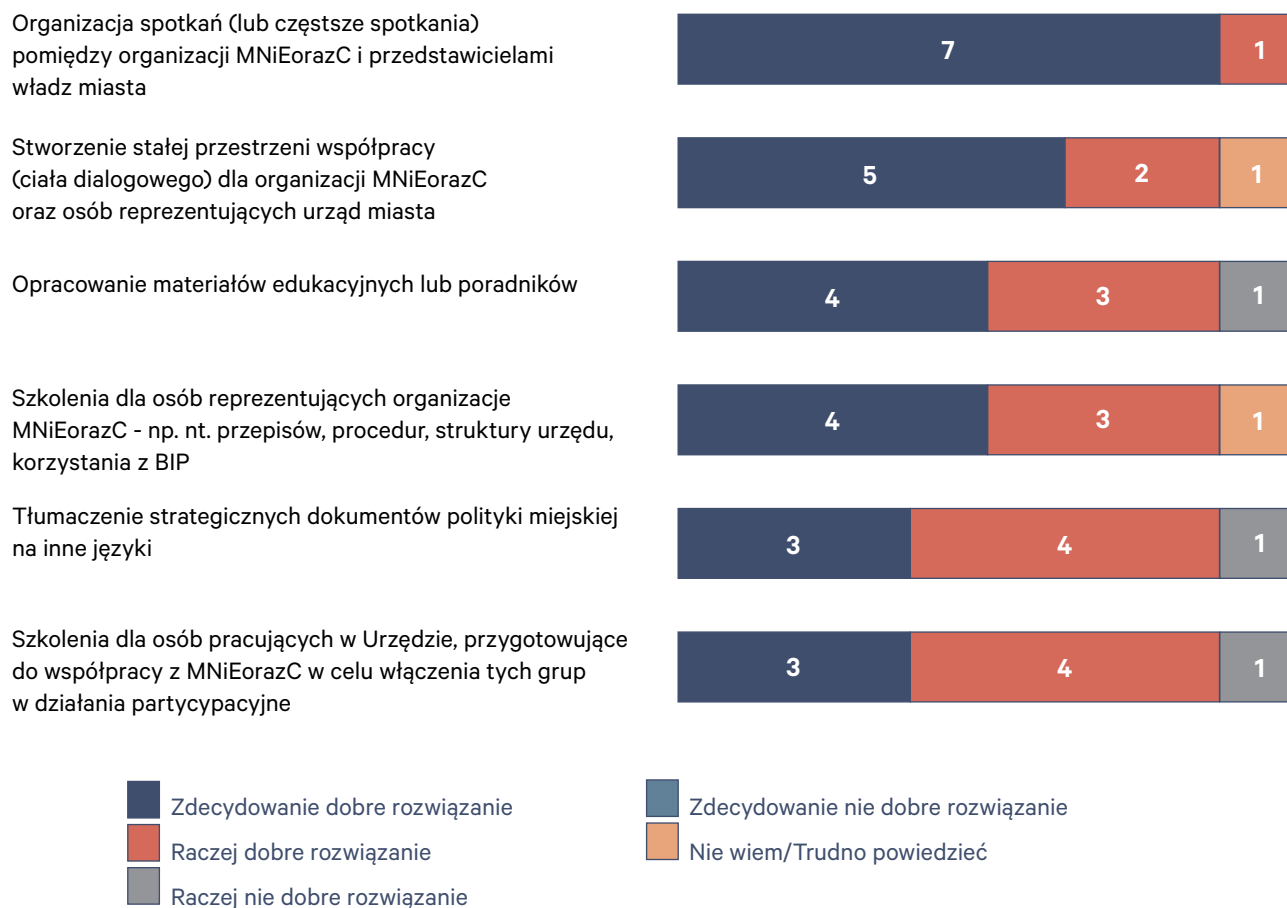
Pełnomocników/czki poproszono też o ocenę kilku stwierdzeń dotyczących relacji zamieszkałych na terenie ich miasta MNIe orazC oraz społeczności większościowej (zob. Wykres 3). Najbardziej rozbieżne były oceny dotyczące posiadania przez MNIe- orazC realnego wpływu na decyzje w istotnych dla nich obszarach oraz doświadczania przez nie przejawów dyskryminacji na terenie miasta.

Wykres 3. Ocena stwierdzeń dotyczących relacji między mieszkańcami na terenie miasta MNIe orazC oraz społecznością większościową – zdaniem Pełnomocników i Pełnomocniczek

Zdaniem Pełnomocników/czek w poprawie jakości współpracy między organizacjami MNIe orazC a Urzędem oraz we włączeniu organizacji w dialog obywatelski i podejmowanie lokalnych decyzji, mogłyby w pierwszej kolejności pomóc skierowane do osób z tych organizacji spotkania w ich środowisku oraz stworzenie stałej przestrzeni współpracy, np. komisji dialogu (zob. Wykres 4).

Wykres 4. Działania skierowane do przedstawicieli/lek organizacji MNiEorazC pomocne w poprawie jakości współpracy z Urzędem miasta

Dwie osoby pełniące funkcję Pełnomocnika/czki wskazały jeszcze dodatkowe działania, które mogą pomóc w zaangażowaniu osób należących do organizacji MNiEorazC w procesy decyzyjne na poziomie lokalnym. Zdaniem jednej z nich warto w tym celu organizować spotkania integrujące i zachęcające do aktywności, a służyć do tego może, między innymi, budżet partycypacyjny, stosowanie inicjatywy lokalnej, czy zaangażowanie się w działania prowadzone przez organizacje społeczne. Podobne rozwiązania przytoczyła druga osoba, która wspomniała o zaangażowaniu w komisje konkursowe decydujące o zadaniach publicznych, udziale w konsultacjach społecznych, jak również zapraszaniu urzędników na spotkania prowadzone przez organi-

zacje MNiEorazC i inne sposoby nawiązywanie z nimi przez Urząd bezpośrednich kontaktów.

Dalsze pomysły dotyczącego tego, jak można wspierać zaangażowanie osób należących do MNiEorazC we współpracę z urzędami miast pojawiły się w wywiadach pogłębionych przeprowadzonych z wybranymi osobami pełniącymi funkcje Pełnomocników i Pełnomocniczek. Wymieniono między innymi:

1. Wprowadzanie rozwiązań instytucjonalnych sprowadzających się do tworzenia mocnych podmiotów dialogu obywatelskiego z własnymi kompetencjami i budżetem;
2. Działania edukacyjne pozwalające na kształtowanie kompetencji miękkich oraz postaw i uwrażliwiający na specyfikę oraz potrzeby osób należących do MNiEorazC, prowadzone na każdym etapie edukacji, zaczynając od przedszkola, potrzebne również w mniejszych społecznościach, w których również są mniejszości oraz osoby z doświadczeniem migracyjnym;
3. Nauka języka polskiego szczególnie przez osoby nie posiadające polskiego obywatelstwa, które „pomogą im w przebijaniu się przez gąszcz codziennych spraw i zrozumienie mentalności Polaków oraz zrozumienie, jak z nimi współżyć i pracować;
4. Należy pamiętać, że praca z mniejszościami oraz osobami z doświadczeniem migracyjnym to złożony proces, który należy zaplanować na lata;
5. Tworzenie inkubatorów współpracy i zaangażowania, wprowadzających do współpracy z miastem;

Wykorzystanie budżetu partycypacyjnego i umożliwienie udziału w nim osobom nie posiadającym polskiego obywatelstwa, mieszkającym w mieście (np. z formularza stosowanego do zgłaszania projektów w Krakowie usunięto wymóg podania numeru PESEL).

Włączanie organizacji MNiE oraz C w procesy decyzyjne przez władze miast – perspektywa osób należących do lokalnych ciał dialogu obywatelskiego

Charakterystyka badanej próby, w tym objętych badaniem ciał dialogu obywatelskiego

Opinie dotyczące włączenia osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz posiadających doświadczenie migracyjne wyrażone w imieniu urzędów miast oraz współpracujących z nimi pełnomocników i pełnomocniczek warto zestawzić ze zdaniem osób angażujących się w pracę różnych ciał dialogu. W tym celu, jak zaznaczono wcześniej, zostało przygotowana oddzielna ankieta. Na zaproszenie do jej wypełnienia odpowiedziały 23 osoby z 7 polskich miast - Bydgoszczy (3 osoby), Gdańska (3), Krakowa (7), Lublina (2), Poznań (5), Wrocławia (1) i Warszawy (2).

Uczestniczą one w działaniach poszczególnych ciał dialogu w różnym charakterze. Ankietę wypełniło 5 osób reprezentujących urzędy różnych miast, 6 występujących w imieniu organizacji pozarządowej skupiającej i/lub reprezentującej mniejszości narodowe lub etniczne, jedna osoba będąca ekspertką współpracującą z taką or-

ganizacją, 6 reprezentujących organizację pozarządową, skupiającą głównie osoby o polskiej identyfikacji narodowej i działającą na rzecz mniejszości narodowych lub etnicznych albo ogólnie zajmującą się promocją wielokulturowości i integracją. Było też po jednym ekspercie czy ekspertce współpracującymi z organizacją pozarządową, skupiającą głównie osoby o polskiej identyfikacji narodowej, która działa na rzecz mniejszości narodowych lub etnicznych oraz niezależnym reprezentancie lub reprezentantce mniejszości narodowej lub etnicznej, jak również 3 osoby reprezentujące uczelnię wyższą lub instytut badawczy. Ponadto jedna osoba określiła swoją rolę jako Społeczny Doradca, a kolejna jako „naukowiec badający wykluczenie społeczne i społecznik”.

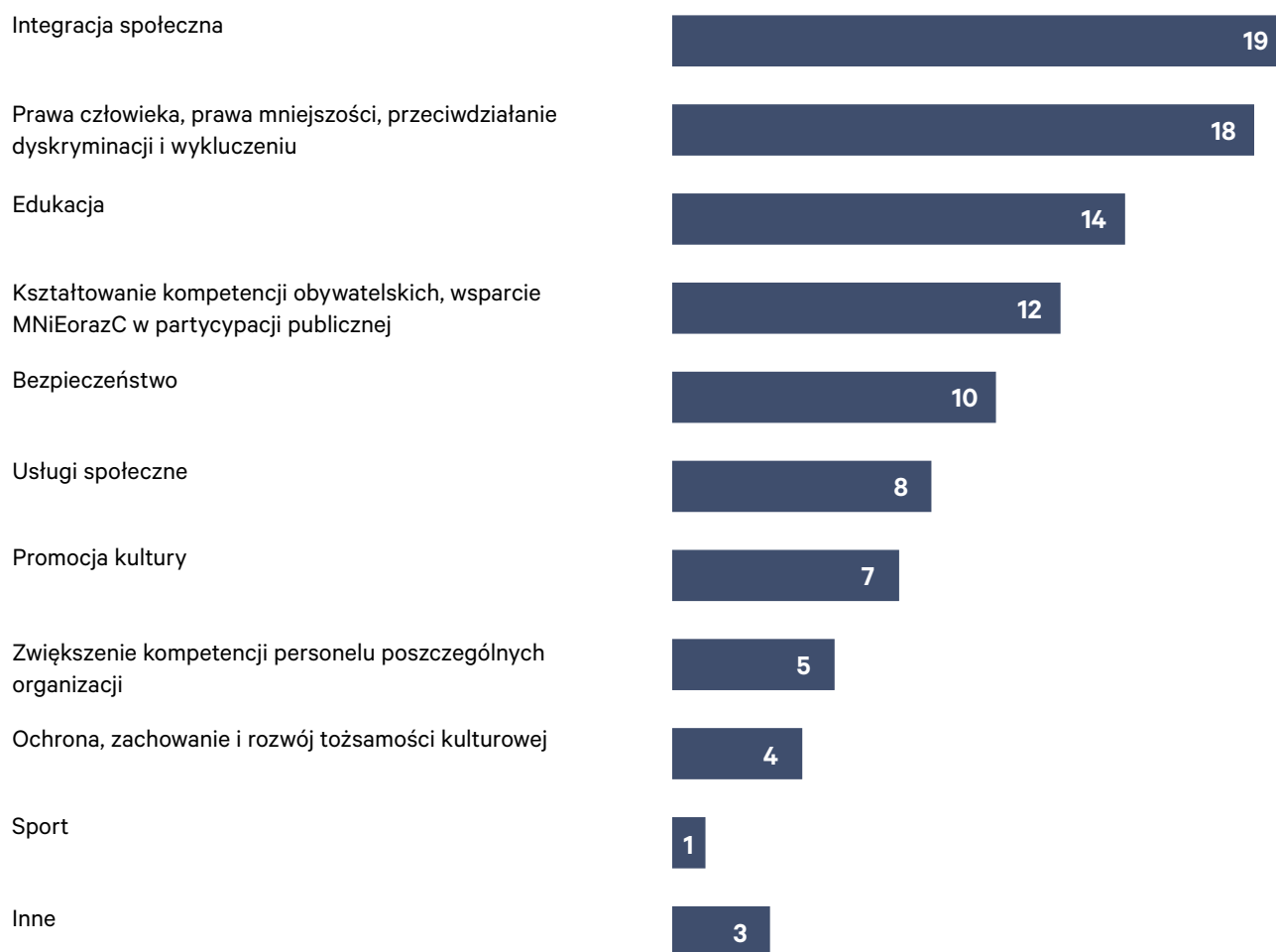
Największa grupa badanych osób należy do wskazanego ciała dialogu między 2 a 5 lat (10 osób). Znaczna grupa (8 osób) zadeklarowała też posiadanie krótszego stażu. Najmniejsza część badanej populacji (5 osób) ma staż dłuższy niż 5 lat, w tym tylko 2 osoby działają w danym ciele dialogu ponad 10 lat (to po jednej osobie reprezentującej organizację społeczną, skupiającą głównie osoby o polskiej identyfikacji narodowej oraz występującej w imieniu urzędu miasta).

Ciała dialogu, w których prace angażują się badane osoby, mają różnorodny charakter oraz zakres obowiązków. W składzie tylko 2 spośród nich, wedle złożonych deklaracji, znajdują się wyłącznie lub w większości osoby należące do mniejszości narodowej lub etnicznej czy nie posiadające polskiego obywatelstwa. W 3 kolejnych ciałach dialogu osoby takie stanowią mniej więcej połowę składu. W przypadku pozostałych ciał jest to albo mniej niż połowa (5 przypadków) albo są to wręcz pojedyncze osoby (11 przypadków). Ponadto 2 osoby stwierdziły, że nie są w stanie ocenić pod takim kątem składu ciała dialogu, do którego należą. Różna jest też wielkość poszczególnych ciał dialogu. Wedle deklaracji złożonych przez badane osoby jest to przeważnie między 10 a około 35 osobami. Trzeba jednak zauważyć widoczną często trudność w podaniu dokładnej liczby. Pojawiły się też takie odpowiedzi jak „w spotkaniach uczestniczy od kilku do kilkunastu osób, ile jest na papierze - nie wiem”.

Badane ciała dialogu obywatelskiego w ciągu ostatnich mniej więcej dwóch lat (czyli od ostatnich wyborów) zajmowały się też bardzo różnymi obszarami tematycznymi. Wśród największych grup dominowały działania dotyczące integracji społecznej,

prawa człowieka i mniejszości oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniu, jak również kwestie dotyczące edukacji. Ciągle ponad połowa zajmowała się też edukacją obywatelską i wsparciem w partycypacji publicznej osób należących do mniejszości lub posiadających doświadczenie migracyjne (wszystkie odpowiedzi - zob. wykres 5).

Wykres 5. Główne obszary działalności badanych ciał dialogu obywatelskiego w ostatnich dwóch latach (lub od czasu przyłączenia się danej osoby do jego prac; pytanie wielokrotnego wyboru)

Współpraca ciała dialogu z urzędem

Zdaniem uczestniczących w ich pracach osób większość badanych ciał dialogu jest włączana w prowadzone przez urząd miasta konsultacje aktów prawa lokalnego i polityk publicznych. Największa grupa (9 osób) przyznała jednak, że ma to miejsce głównie w przypadku konsultowania dokumentów bezpośrednio odnoszących się do mniejszości narodowych lub etnicznych albo osób z doświadczeniem migracji. Mniej osób (5) stwierdziło, że ciała dialogu są włączane do dyskusji we wszystkich lub w prawie wszystkich obszarach działalności urzędu, w których są prowadzone konsultacje. Padły także 3 odpowiedzi kategorycznie negatywne (od osób z dwóch miast), a 6 osób stwierdziła, że nie jest w stanie tego ocenić. W tej ostatniej grupie jest tylko jeden urzędnik lub urzędniczka, a pozostałe osoby z tej grupy wybrały którąś z odpowiedzi pozytywnych.

Trochę inaczej kwestia włączenia w konsultowanie aktów prawa lokalnego wygląda w perspektywie wywiadów pogłębionych z osobami należącymi do grup mniejszościowych, zaangażowanymi w prace ciał dialogu obywatelskiego (trzeba jednak pamiętać o tym, że w ramach omawianego badania udało się przeprowadzić tylko kilka takich rozmów). Praktycznie we wszystkich rozmowach powtarzało się to, że osoby albo nie były włączane w prace nad aktami prawa lokalnego lub miejscowymi politykami publicznymi albo miało to miejsce tylko sporadycznie i dotyczyło rozwiązań ściśle odnoszących się do sytuacji osób należących do grup mniejszościowych. Wszystkie osoby uczestniczące w wywiadach podkreślały, że większość pracy odpowiedniego ciała dialogu dotyczyła bardzo konkretnych spraw, przede wszystkim związanych z funkcjonowaniem grup mniejszościowych w danym mieście. Większość osób uczestniczących w wywiadach wskazywała też, że w pracy nad dokumentami urzędowymi mogła im przeszkodzić słabsza znajomość języka (bo w rezultacie nie zorientowali się, że taka dyskusja ma miejsce) albo niechęć do zajmowania się zagadnieniami prawnymi.

Różnicę między wynikami badania ankietowego oraz wywiadów pogłębionych najłatwiej można wytłumaczyć udziałem w obu etapach badania innych osób, przede wszystkim posiadających odmienne pochodzenie etniczno-narodowe. Ale naturalnie powodów tej sytuacji może być więcej, a w badaniu ankietowym uczestniczyły oso-

by z większej liczby miast. Jego wyniki pokazują też, że większość badanych osób miała też okazję zajmować się w ramach danego ciała dialogu obywatelskiego opracowaniem na zaproszenie urzędu miasta od podstaw jakiejś polityki publicznej lub pierwszej wersji innego dokumentu, który procedował potem urząd lub rada miasta – w 4 przypadkach miało tak być kilka razy, a w 11 tylko raz czy dwa. W tego typu aktywności nie uczestniczyło 6 osób, a 2 kolejne nie były w stanie udzielić odpowiedzi.

Trochę rzadziej zdarzało się, by w obecnej kadencji władz samorządowych urząd miasta zorganizował jakieś wsparcie szkoleniowo-edukacyjne dla osób należących do danego ciała dialogu obywatelskiego, pomagające we włączeniu się w konsultacje aktów prawa lokalnego i polityk publicznych. W 4 przypadkach doszło do tego kilka razy, a w 7 kolejnych raz czy dwa. Taka sama liczba osób (7) nie ma podobnych doświadczeń, a dodatkowe 5 nie było w stanie udzielić odpowiedzi (w tej grupie znalazły się też 2 osoby reprezentujące urzędy różnych miast). Prawie wszystkie osoby, które stwierdziły, że w ich mieście zostało zorganizowane jakieś szkolenie tego typu oceniły je jako raczej wystarczające (nikt nie stwierdził, że było tak w zdecydowanym stopniu). Tylko jedna osoba wyraziła opinię, że zaproponowane wsparcie treningowe raczej nie było dostateczne.

Aż 22 osoby przyznały, że uczestnicząc w pracach ciała dialogu obywatelskiego miały regularny kontakt z urzędnikami miejskimi sprowadzający się do stałej wymiany informacji, a nawet aktywnego udziału przedstawiciela/li ratusza w spotkaniach ciała dialogu, odpowiadania na pytania jego członków i członkiń oraz wspólnego planowania potencjalnych nowych działań. Możliwość nawiązania bezpośredniego kontaktu z osobami pracującymi w poszczególnych urzędach, prowadząca do dalszej indywidualnej współpracy i podjęcia działań mających zaradzić różnym problemom była też wskazywana jako jedna z korzyści aktywności w ciele dialogu przez osoby uczestniczące w wywiadach pogłębionych.

Najwyraźniej jednak kontakt z osobami reprezentującymi magistrat miał przeważnie charakter roboczy i dotyczył głównie osób oddelegowanych w poszczególnych urzędach do współpracy z danym ciałem dialogu. W obecnej kadencji władz samorządowych rzadziej dochodziło do spotkań z prezydentem miasta lub burmistrzem czy też ich zastępcami, innych niż spotkania okazjonalne, związane ze świętami religijnymi

lub narodowymi. Tylko 4 osoby wypełniające ankietę stwierdziły, że takie spotkania odbywają się dość regularnie (w tej grupie była jedna osoba pracująca w urzędzie oraz jedna deklarująca, że takie spotkania odbywa pełniąc funkcję społecznego doradcy). Taka sama grupa zadeklarowała odbycie kilku takich spotkań. Więcej osób (9) odbyło je natomiast raz czy dwa razy. Wcale ich nie miały 4 osoby, a 2 kolejne nie były w stanie udzielić odpowiedzi.

Ocena działalności i roli ciała dialogu

Większość badanych członków i członkiń ciał dialogu ocenia współpracę odpowiedniego urzędu miasta z MNiEorazC w okresie od ostatnich wyborów samorządowych pozytywnie – zdecydowanie (4 odpowiedzi – jedna pochodziła od osoby reprezentującej urząd) lub raczej (11 – w tym 4 odpowiedzi osób z urzędów). W 4 przypadkach współpracę oceniono raczej negatywnie, a w 2 zdecydowanie negatywnie. Kolejne 2 osoby nie były w stanie udzielić odpowiedzi.

Spośród dostrzeganych korzyści z funkcjonowania ciała dialogu obywatelskiego najczęściej wskazywano, że osoby należące do MNiEorazC zyskują:

- wpływ na kształtowanie różnych rozwiązań na poziomie lokalnym - 9 wyborów,
- lepszy kontakt z osobami zarządzającymi miastem - 8 wyborów,
- możliwość nawiązania kontaktu z odpowiednimi osobami pracującymi w urzędzie, co pozwala im potem łatwiej załatwić własne sprawy - 8 wyborów,
- szansę do nawiązania kontaktów między sobą i lepszego się poznania - 6 wyborów,
- lepszy dostęp do miejskich funduszy, pozwalających na realizację własnych interesów – 6 wyborów.

Tylko 4 osoby przyznały, że nie dostrzegają wyraźnych korzyści z funkcjonowania danego ciała dialogowego, a jedna nie była w stanie udzielić odpowiedzi. Kolejne 4 osoby sformułowały jeszcze własne dodatkowe opinie dotyczące korzyści. Wymieniły: 1) możliwość uzyskania lepszych informacji o działaniach miejskich i innych organizacji, co pomaga im rozwijać własne działania oraz orientacji w tym, jak należy działać i załatwiać poszczególne sprawy lokalnie (choć częściej dzięki wsparciu

od innych organizacji niż osób pracujących w urzędzie), 2) integrację społeczną na poziomie lokalnym, 3) kształtowanie pozytywnego wizerunku mniejszości oraz nadanie wagi dotyczącej ich problematyce w opinii publicznej, jak również 4) możliwość poznania innych przedstawicieli i przedstawicielek organizacji społecznych zajmujących się wielokulturowością oraz MNiEorazC.

Co ciekawe, podobne korzyści z własnego zaangażowania się w prace ciała dialogu obywatelskiego wymieniły osoby reprezentujące MNiEorazC, które wzięły udział w wywiadach pogłębionych. W ich wypowiedziach na pierwszy plan wybija się możliwość zbudowania kontaktów zarówno z innymi podobnymi organizacjami działającymi w mieście, jak i w samym urzędzie. Podkreślano, że pomagają one potem w łatwiejszym rozwiązywaniu konkretnych problemów społeczności mniejszościowych oraz przedzieraniu się przy okazji przez niejasne dla nich procedury oraz rozwiązania instytucjonalne. Ważną dla tych osób korzyścią z udziału w ciele dialogu obywatelskiego była też możliwość pokazania swoich działań innym organizacjom. Kolejnym istotnym pozytywkim jest uzyskanie wiedzy o funkcjonowaniu zarówno administracji lokalnej, jak i polskiego społeczeństwa. Trzeba tu podkreślić, że na postrzeganie roli udziału w pracach ciała dialogu obywatelskiego wpływ może mieć charakterystyka osób udzielających wywiadów. Zaproszono do nich osoby, które nie urodziły się w Polsce, ale osiedliły się w niej na skutek imigracji. Ponadto, jeśli spojrzymy na wszystkie uzyskane odpowiedzi, widoczny staje się brak takich spośród nich, które wskazywałyby chociażby na możliwość wywarcia wpływu na treść lokalnych polityk publicznych, a dzięki nadaniu im odpowiedniej treści, na zmianę warunków egzystencji osób należących do MNiEorazC. Korzyści z udziału w pracach ciała dialogu sprowadzają się przede wszystkim do budowy lepszej pozycji własnej oraz reprezentowanej organizacji czy grupy na rzecz której pracuje oraz dostępu do informacji o działaniach miasta i procedurach pozwalających na załatwianie konkretnych spraw. Jednak pojawiły się też opinie takie, jak ta wyrażona w jednym z wywiadów, wskazująca, że udział w pracach komisji dialogu „daje poczucie nowo przybyłym do Polski osobom, że ktoś chce ich wysłuchać, że miasto chce włączyć ich w swoje działania i że ich perspektywa oraz doświadczenie są ważne” oraz „Komisja daje poczucie, że jeśli masz pomysły, chęci – możesz do niej dołączyć oraz działać i mieć wpływ, na to co się dzieje w mieście”.

Bardziej zróżnicowane były złożone w badaniu ankietowym deklaracje dotyczące odczuwanego wpływu działalności ciała dialogu na kierunek działań podejmowanych przez urząd miasta, a w szczególności na kształt przyjmowanych polityk publicznych i aktów prawa lokalnego. Żadna z badanych osób nie miała takiego poczucia w bardzo dużym stopniu, ale 6 miało je w stopniu dużym, a kolejnych 8 średnim (w tej grupie znalazły się też odpowiedzi 3 osób reprezentujących urząd miasta). 6 osób przyznało, że odczuwa je w stopniu małym lub bardzo małym (w tym jedna osoba reprezentująca urząd miasta). Wpływu takiego wcale nie dostrzegały 2 osoby, a jedna (reprezentująca miasto) nie była w stanie udzielić odpowiedzi.

Osoby uczestniczące w badaniu dostrzegały również, że regularny kontakt z urzędnikami miejskimi w trakcie prac danego ciała dialogu przełożył się na konkretne rezultaty także poza aktywnością w tym podmiocie. Najczęściej wskazywano, że przyczynił się do nawiązania współpracy z innymi organizacjami społecznymi (10 odpowiedzi), pozwolił na zdobycie wiedzy o działaniach urzędu, które okazały się potem przydatne (7 odpowiedzi) oraz pomógł w nawiązaniu współpracy z urzędem przez daną osobę lub jej organizację (6 odpowiedzi). W przypadku 3 osób przyczynił się także do nawiązania współpracy z urzędami innych samorządów. Zdaniem 4 osób regularny kontakt z urzędnikami nie miał przełożenia na żadne dodatkowe rezultaty. Jeszcze jedna osoba zauważyła, że mogła w ten sposób nawiązać bliższą współpracę z pracownikami wydziału urzędu miasta, którzy nadzorują i organizują prace danego ciała dialogu.

Własne doświadczenia z działania w poszczególnych ciałach dialogu przełożyły się na różne opinie dotyczące roli odgrywanej przez tego typu podmioty (zob. wykres 6). Zdecydowana większość badanych osób oceniła pozytywnie powoływanie ciał dialogu obywatelskiego, co ma pomagać w upodmiotowieniu zaangażowanych w nich osób oraz zbliżeniu urzędu do mieszkańców. Trochę mniejsze grupy, ale ciągle większościowe, wskazały na często instrumentalne traktowanie ciał dialogu przez władze (w tej grupie są 2 osoby reprezentujące urzędy), ale również zgodziły się, że problem z funkcjonowaniem ciał leży po stronie podejścia do nich ze strony samych organizacji (tu była tylko jedna osoba reprezentująca w ciele dialogu urząd miasta).

Wykres 6. Stosunek do opinii dotyczących przydatności i roli ciał dialogu obywatelskiego

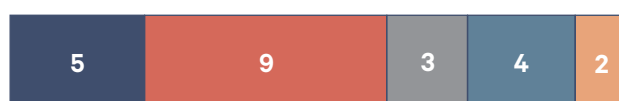
Ciała dialogu obywatelskiego są bardzo dobrym rozwiązaniem, pozwalającym na upodmiotowienie zaangażowanych w ich działanie organizacji i osób oraz zbliżenie urzędu do społeczności lokalnej

Władze miasta traktują aktywność ciała dialogu raczej symbolicznie, ustanawiają je, ale nie dają im możliwości istotnego wpływu na decyzje podejmowane w urzędzie

Część zaangażowanych w pracę ciała dialogu organizacji traktuje swoją obecność głównie jako okazję do uzyskania pewnych korzyści ze strony lokalnych władz

Osoby wypełniające ankiety wskazały też szereg rozwiązań pochodzących z ich własnych doświadczeń aktywności w lokalnych komisjach dialogu i współpracy między urzędem miasta a osobami należącymi do MNIeOrazC i ich organizacjami, które oceniają korzystnie. Były to:

1. Wykorzystanie nawiązanego kontaktu do podjęcia działań w bardziej konkretnych sprawach i organizowanie w tym celu intensywniejszych spotkań ad hoc między ludźmi z organizacji i z urzędu, na przykład w związku z pandemią, czy też wobec potrzeby organizacji przyjęcia osób uciekających z Afganistanu lub w reakcji na wydarzenia na granicy polsko-białoruskiej;
2. Organizowanie przez urząd miasta partycypacyjnego procesu z udziałem osób należących do różnych środowisk, skierowanego na wypracowanie konkretnych rozwiązań, np. międzysektorowe warsztaty planowania dotyczące miejskiej polityki migracyjnej;

3. Zaplanowanie z udziałem organizacji (partycypacyjnie) i przeprowadzenie merytorycznego spotkania z prezydentem miasta (lub innymi osobami z jego ścisłych władz), mające usprawnić działania w sprawiających problemy obszarach albo w jednym konkretnym temacie ważnym dla mniejszości (wskazano w tym kontekście, że „jeżeli miasto chce się uważać za różnorodne, to osoba na stanowisku prezydenckim powinna przynajmniej godzinę rocznie poświęcić na takie spotkanie”);
4. Włączenie mniejszości w opiniowanie aktów prawa miejscowego, np. uchwały rady miasta w sprawie przyjęcia Wieloletniego programu współpracy Miasta z organizacjami pozarządowymi czy też innych dokumentów o bardziej horyzontalnym charakterze (a więc nie tylko dotyczących bezpośrednio zagadnień związanych z funkcjonowaniem MNiEorazC – naturalnie osoby należące do mniejszości powinny być włączane w pracę nad dotyczącymi ich dokumentami, na przykład polityki równościowej, choć jak wskazano wyżej nie koniecznie dzieje się tak nawet w magistratach zwracających uwagę na potrzeby MNiEorazC);
5. Współtworzenie listy działań priorytetowych do finansowania ze środków miasta w kolejnym roku kalendarzowym, wypracowywanie wspólnych stanowisk w gronie organizacji w ważnych tematach społecznie, wymiana wiedzy między organizacjami;
6. Prowadzenie badań i ewaluacji wewnątrz urzędu, np. dotyczących przygotowania pracujących w nim osób do współpracy z MNiEorazC i świadomości potrzeb należących do tych grup osób, jak również włączenie mniejszości w wypracowanie diagnozy sytuacji środowiska osób z doświadczeniem migracyjnym w danym mieście;
7. Współpraca z instytucjami reprezentującymi Komisję Europejską w regionie oraz z Przedstawicielstwem Komisji Europejskiej w Polsce;
8. Włączenie mniejszości w wypracowanie rekomendacji dotyczące utworzenia punktu informacyjnego, a potem centrum wielokulturowego (w jednym z wywiadów podkreślano z kolei, że termin „wielokulturowość” w nazwie takiego miejsca

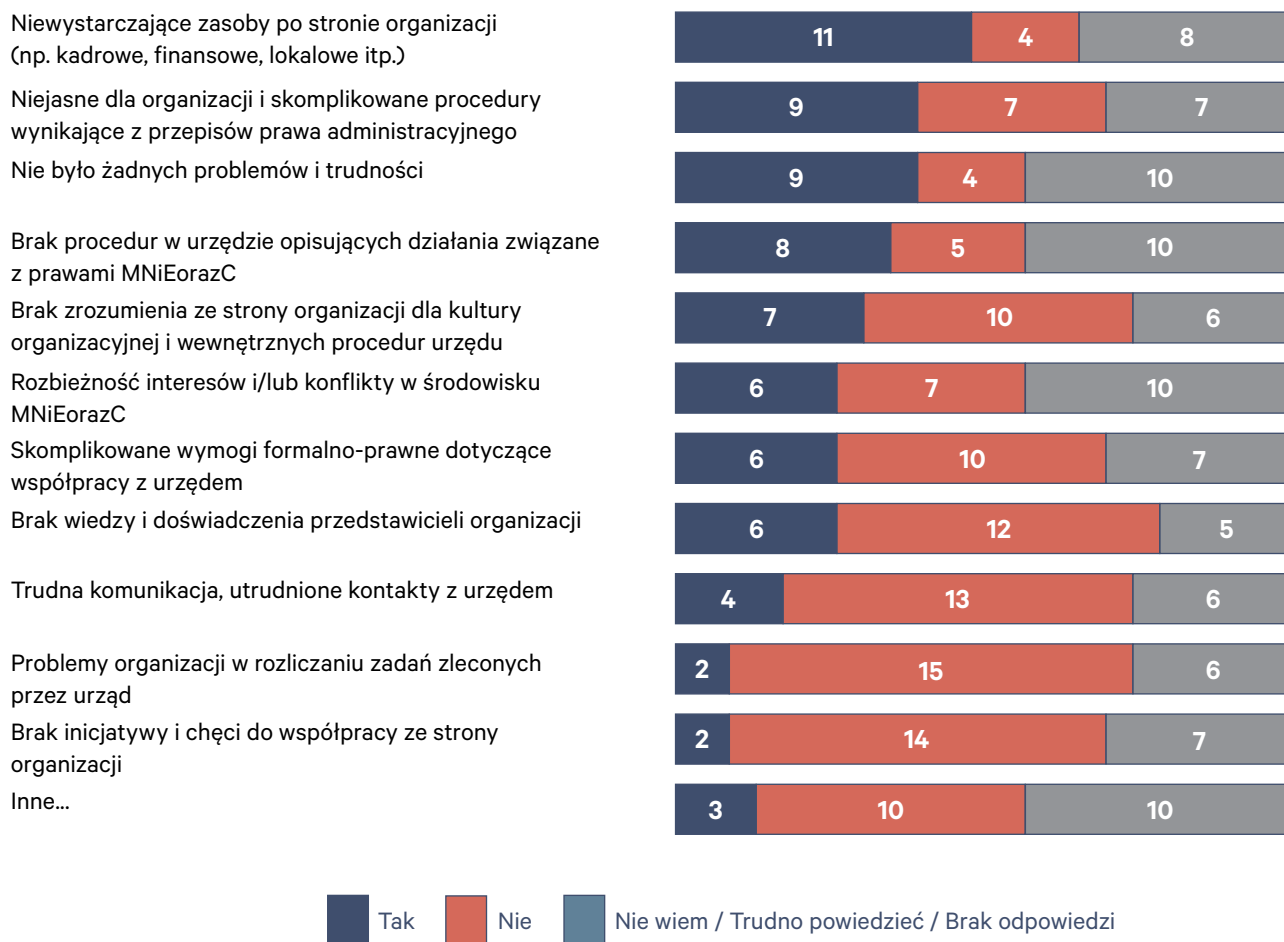
ma duże znaczenie, ponieważ podkreśla jego otwartość na osoby z różnych kultur oraz fakt, że stanowi miejsce do spotkania i wzajemnego poznawania się);

9. Współpraca z osobami należącymi do mniejszości w przygotowaniu skierowanych do ich środowiska usług miejskich, np. wsparcia dzieci migranckich w szkołach, usług w zakresie doradztwa zawodowego czy system przydzielenia kilku mieszkań w mieście dedykowanych dla potrzebujących obcokrajowców (gdzie w komisji decydującej komu taka pomoc jest szczególnie potrzebna były osoby z doświadczeniem migracyjnym), czy też podjęcie działań dotyczących przemocy w rodzinach imigranckich (wcześniej nie mówiono o tym problemie);
10. Udział mniejszości w opracowaniu poradników dotyczących sposobu komunikowania się urzędu z mniejszościami i ułatwiającego wzajemne relacje (np. pojęciownik równościowy⁸).

Współpracę między miastem a organizacjami i osobami indywidualnymi reprezentującymi mniejszości narodowe i etniczne lub grupy z doświadczeniem migracyjnym w największym stopniu utrudniają niewystarczające zasoby po stronie organizacji. W dalszej kolejności wskazano jeszcze niejasne dla organizacji i skomplikowane procedury wynikające z przepisów prawa oraz brak procedur w urzędzie opisujących działania związane z prawami mniejszości narodowych i etnicznych lub cudzoziemców i cudzoziemek. Dopiero na kolejnym miejscu znalazł się brak zrozumienia przez organizacje kultury organizacyjnej i wewnętrznych procedur urzędu oraz rozbieżność lub konflikty wśród samych organizacji mniejszościowych (wszystkie odpowiedzi – zob. wykres 7).

8 Zob. <https://www.poznan.pl/mim/main/pojeciownik-rownosciowy,p,35669,59296.html>.

Wykres 7. Powody utrudnień we współpracy między miastem a organizacjami
MNiEorazC

Trzy osoby zdecydowały się wskazać jeszcze dodatkowe problemy: podejście urzędu, w tym przedmiotowe traktowanie organizacji, stawianie wymagań niewspółmiernych do środków przeznaczanych na działania zlecane przez urząd, niekonsultowanie lub nie branie pod uwagę uwag do działań i planów miasta zgłaszanych przez osoby eksperckie z organizacji, brak wymiany informacji pomiędzy wydziałami i nawet pracownikami (a projekty/działania międzysektorowe wymagają ogromnego nakładu pracy związanej z zachęceniem do współpracy między sobą różnych wydziałów miasta), traktowanie ciała dialogu jako formy „alibi” dla decyzji urzędniczych. Wątki wymienione w ankietach powielają się też w trakcie wywiadów pogłębionych. W jednym

z nich rozmówczynie podkreślała potrzebę zmiany oczekiwań Urzędu Miasta co do wysokiego poziomu profesjonalizmu migrantów i migrantek, jak i osób ich reprezentujących. Zdaniem tej osoby „forma współpracy powinna dawać możliwość rozwoju osobom migranckim, a nie z góry zakładać, że będą one posiadać wiedzę na poziomie urzędowym”. W innym wywiadzie podkreślono „brak wiedzy, czy dane rekomendacje dotarły do decydentów i niezyskanie zwrotnej informacji, co zostało zrobione”. W kolejnym zauważono, że grupa „nigdy nie znajdowała się w centrum podejmowania decyzji”, a czasem wręcz można było odczuć, że „miasto samo nie bardzo wiedziało, czego oczekuje od grupy”.

Co najmniej w dwóch rozmowach (z różnych miast) pojawiła się też uwaga, wskazująca na dostrzeganie przez osoby uczestniczące w ciałach dialogu ograniczeń po stronie samego urzędu. Jedna z tych osób stwierdziła, że ma świadomość „ograniczeń (głównie budżet i inne środki), które ma urząd i z których zdajemy sobie sprawę jako organizacja, jednak staramy się informować o potrzebach i być głosem imigrantów”. Dodała też: „Przedstawiciele urzędu miasta, często widzą i zdają sobie sprawę z występujących i zgłaszanym im problemów dotyczących ludności imigranckiej, ale „mają związane ręce” i mimo chęci, nie mają jak pomóc w wielu kwestiach (największą barierą jest budżet)”.

Ważnym tematem, który przewijał się w trakcie wywiadów pogłębionych, była kwestia języka, w jakim prowadzone są prace ciał dialogu. Większość osób była zdania, że powinien to być jeden wspólny język i godziły się co do zasady na stosowanie języka polskiego. Jednocześnie opowiadały również o własnych problemach w nawiązaniu ze zrozumieniem wszystkich dyskusji prowadzonych po polsku, szczególnie gdy korzystano w nich z technicznej terminologii. Z wypowiedzi jednej z tych osób wynikało, że tylko dzięki własnej zaradności i determinacji oraz życzliwości innych członków i członkiń ciała dialogu mogła uzyskać dodatkowe wyjaśnienia i zrozumieć, czego dotyczyła dyskusja:

„Miałam obawy, czy będę rozumieć na tyle, aby móc skutecznie partycypować, czy będę w stanie dogadać się na obradach? Czy zostanę dobrze odebrana i rozumiana? Obawiałam się, czy moje cele oraz misja, którą mam w głowie, zostanie odpowiednio zrozumiana ze względu na barierę językową. Od razu na wstępie, dosta-

łam ogromne wsparcie od fundacji, z którymi nawiązałam wcześniej znajomość, też uczestniczących w spotkaniach. Członkowie zaprzyjaźnionych fundacji, powiedzieli, że będą pomagać, tłumaczyć oraz wspierać podczas spotkań. (...) jeśli pojawiły się tematy, gdzie posługiwano się bardziej specjalistycznym językiem – dopytywałam, prosiłam o pomoc w lepszym zrozumieniu, pytałam o tłumaczenie.”

Trzeba dodać, że cytowana osoba знаła prawie wszystkich pozostałych uczestników i uczestniczki ciała, więc prośenie ich o pomoc nie było dla niej krepujące. Jak się jednak wydaje, mniej pewne siebie osoby, pozbawione takich rozbudowanych kontaktów, mogą mieć problem w zdobyciu podobnej wiedzy, a w rezultacie są praktycznie wyłączone z dyskusji. I nawet ta bardziej aktywna osoba zauważyła, że po prostu wycofywała się z dyskusji, która dotyczyła zbyt skomplikowanych dla niej kwestii:

„Wiedziałam, że nie odgrywam aż takiej roli w tej komisji, bo, nie znam tych tematów, co tam się dzieje w [mieście] nie wiem, jak tam, jak to działa ze strony prawnej i tak dalej.”

Skrytykowała też zbyt duże tempo dyskusji, dodatkowo utrudniające wychwycenie wszystkich znaczeń:

„Rozumiem że oni wszyscy nie mogą mówić powoli, w takiej branży, bo to poważne tematy, dużo trzeba omówić, dużo propozycji...”

Zapewne bardziej to może przeszkadzać podczas dyskusji grup, w skład których wchodzi osoby o różnym poziomie znajomości języka. Inny rozmówca zauważył też wprost:

„Wielu imigrantów, wykazuje również chęci uczestnictwa np. w obradach [ciała dialogu] – ale przez barierę językową nie jest to możliwe.”

Pojawił się przy okazji przykład ciekawego rozwiązania, które może pomóc w zwiększeniu zrozumienia wszystkiego przez osoby z różnym poziomem kompetencji w języku polskim:

„Czasami podczas spotkań były wykorzystywane rysunki, aby lepiej przybliżyć omawiane zagadnienia migrantom.”

Inny rozmówca dodał też, że tłumaczeniem najważniejszych kwestii na inne języki zajmują się też czasem po spotkaniach osoby reprezentujące poszczególne społeczności w pracach danego ciała:

„Dopiero po takich spotkaniach, najważniejsze treści, są tłumaczone na język ojczysty beneficjentów przez reprezentantów (...) i są przekazywane zainteresowanym” (brakuje jednak wiedzy, jak wiele osób stosuje taką praktykę).

Ponadto, jeden silny głos wskazywał, że posługiwanie się jedynie językiem polskim prowadzi do wykluczenia osób, które go dostatecznie dobrze nie znają i nie pochodzących z krajów na tyle bliskich kulturowo do Polski, że nauczenie się go przychodzi im z większą łatwością. Szczególnie takim osobom może również brakować wiedzy na temat zasad funkcjonowania urzędu miasta oraz jej struktury. Osoba udzielająca jednego z wywiadów przyznała, że w spotkaniach ciała dialogu brały udział często 3 lub 4 osoby reprezentujące urząd miasta, ale nie było dla niej jasne, kogo czy też którą komórkę dokładnie reprezentują oraz jaka jest ich rola w pracach ciała. Informacje na ten temat oraz o ogólnym sposobie funkcjonowania urzędu miały nigdy nie być przekazane. A to o tyle ważne, że to osoby reprezentujące w pracach ciała dialogu zazwyczaj same sporządzały podsumowania po każdym ze spotkań ciała dialogu. Wpływ na treść tych notatek osób nie posiadających polskiego obywatelstwa ograniczał również fakt, że teksty te były pisane naturalnie po polsku. Dodatkowym problemem omawianym w trakcie jednej z rozmów było nastawienie samych osób reprezentujących organizacje, które uczestnicząc w pracach ciała dialogu dbały głównie o realizację własnych interesów w mieście, zamiast kierować się poczuciem odpowiedzialności za sytuację środowiska MNiEorazC. Zdaniem tej osoby podczas prac ciała dało się odczuć „brak ducha wspólnoty, poczucia po stronie uczestniczących osób, że stanowią część większej grupy”.

Poproszone o wskazanie rodzajów działań, które mogłyby zwiększyć rolę ciał dialogu obywatelskiego, w tym ich wpływ na kształt polityk publicznych i aktów prawa lokalnego, większość osób wypełniających ankietę poparła wszystkie elementy przedstawio-

nej listy. Poszczególne rozwiązania zostały wskazane jako przydatne w następującej kolejności, jeśli chodzi o częstość ich wybierania:

- udział członków/członkiń ciała dialogu obywatelskiego w przygotowywaniu programów i strategii dotyczących mniejszości, już na etapie ich projektowania – 18 wskazań,
- umożliwienie ciału dialogu obywatelskiego finansowania działań z zakresu edukacji obywatelskiej skierowanych do osób należących do mniejszości narodowych i etnicznych lub cudzoziemców i cudzoziemek (MNiEorazC), z którymi pracują organizacje należące do ciała (np. ze środków przekazanego ciału stałego budżetu) - 16 wskazań,
- Organizacja spotkań (lub częstsze spotkania) między organizacjami MNiEorazC a najważniejszymi przedstawicielami władz miasta (m.in. regularne spotkania z prezydentem i/lub innymi osobami sprawującymi najważniejsze funkcje we władzach miasta) - 16 wskazań,
- Opracowanie materiałów edukacyjnych lub poradników – 15 wskazań,
- Szkolenia dla osób pracujących w Urzędzie, przygotowujące do współpracy z MNiEorazC w celu włączenia osób z tych grup do działań partycypacyjnych – 14 wskazań,
- Udostępnienie ciału dialogu obywatelskiego stałego budżetu, którym mogłoby dysponować w celu lepszej organizacji swojej pracy i przygotowania do niej członków – 13 wskazań,
- Szkolenia dla osób należących do MNiEorazC - np. dotyczące przepisów, procedur, struktury urzędu, korzystania z BIP - 13 wskazań,
- Tłumaczenie strategicznych dokumentów polityki miejskiej na inne języki – 13 wskazań,
- Wydłużenie czasu na konsultacje dokumentów przez ciało dialogu - 11 wskazań.

Wymieniono także dodatkowe przydatne działania:

- Funkcjonowanie ciał dialogu przy urzędzie, ale z większą niezależnością decyzyjną i własnym jawnym budżetem;
- Zmiana podejścia miasta do takiego ciała, bo „nie jesteśmy w nim od tego, by legitymizować ich każdy głupi pomysł, kiedy coś krytykujemy, to warto nas czasem posłuchać”;

- Udział w pracach zespołów radnych miasta, ustanawianie przewodniczącej lub przewodniczącego posiadających silną pozycję w urzędzie,
- Udostępnianie większej puli informacji dla osób nowo przybyłych do miasta – przede wszystkim dotyczących tego, jak się zaangażować, gdzie się zgłosić i w jaki sposób to wygląda w danym mieście; większy nacisk na promocję ciała dialogu, by więcej osób mogło poznać charakter ich działalności i się do nich włączyć (z drugiej strony w jednym z wywiadów pogłębionych zauważono, że takie ciało, by było efektywne, nie może być zbyt duże, a idealna liczba to kilkanaście osób),
- Rozszerzenie kompetencji ciała dialogu, które nie powinno mieć jedynie charakteru doradczego, ale bliżej współpracować w określonych obszarach z urzędem danego miasta, posiadać inną strukturę (tu jeden z pomysłów wskazywał na utworzenie rodzaju rady osób z doświadczeniem migracyjnym, w której składzie nie koniecznie byłiby przedstawiciele i przedstawicielki organizacji, posiadających też własne cele, nie zawsze równie ważne dla całej grupy, ale osoby indywidualne) oraz uzyskać własny budżet (te środki grupa mogłaby przeznaczyć, między innymi, na udzielanie mikro-grantów).

Wskazano też kilka konkretnych rozwiązań stosowanych już w pracach poszczególnych ciał dialogu obywatelskiego, które można uznać za interesującą praktykę, wartą powtórzenia w innych:

- Podjęcie pogłębionej współpracy z instytucjami UE promującymi politykę migracyjną,
- Krótkie szkolenia tematyczne przed zebraniem zespołu dotyczące tematu spotkania,
- Włączenie samych zainteresowanych, a więc migrantów / mniejszości, w procesy decyzyjne lub w prace ciała dialogu albo utworzenie dedykowanego współpracy z tymi grupami ciała eksperckiego; konkretnym przykładem jest Gdańska Rada Imigrantek i Imigrantów⁹,

9 Zob. Zarządzenie Prezydenta Miasta Gdańska w sprawie jej powołania wraz z załącznikami, dostępne na https://baw.bip.gdansk.pl/UrządMiejskiwGdansk/document/545432/Zarz%C4%85dzenie-1763_20. Niestety mimo długotrwałych, wielokrotnych prób zaproszenia różnych osób należących do Rady, zarówno za pomocą bezpośredniego z nimi kontaktu, jak i za pośrednictwem administru-

- Poza postulatami na poziomie strategicznym i w ramach tworzenia rekomendacji do polityk miejskich, powinny odbywać się spotkania dotyczące rozwiązania konkretnych problemów, wymiana i przepływ informacji pomiędzy interesariuszami, poznawanie dobrych praktyk i mechanizmów prawno-organizacyjnych z innych ciał i JST, również zagranicznych,
- Diagnozę sytuacji stanowiącą podstawę do wypracowania programu działań,
- Konsultowanie dokumentów na etapie ich tworzenia, a nie w momencie, kiedy program został już przygotowany,
- Przetłumaczenie procedur urzędowych na inne języki, którymi posługują się MNiEorazC.

Wymieniono również kilka pomysłów działań nowych albo wzorowanych na innych polskich miastach lub pochodzących z zagranicy, które mogą pomóc w większym włączeniu mniejszości narodowych lub etnicznych oraz osób z doświadczeniem migracji w procesy decyzyjne, mechanizmy partycypacji:

- Utworzenie przy ciele dialogu oddziału dla młodzieży należącej do grup mniejszościowych lub migranckich, by skorzystać z ich często innowacyjnych pomysłów, poznać ich opinie oraz angażować je do działania,
- Włączenie przedstawicieli/ek ciała dialogu w obrady komisji wybierających dyrektorów biur/przedstawicieli urzędu, zajmujących się tematyką dotyczącą MNiEorazC,
- Ułatwienia w otrzymaniu obywatelstwa powiązane z osiągniętymi rezultatami edukacyjnymi,
- Powołanie pełnomocnika ds. mieszkających w mieście osób pochodzących z konkretnego kraju (ze względu na ich dużą liczbę w mieście oraz specyfikę potrzeb),
- Utworzenie ośrodka wsparcia inicjatyw społecznych, który podlega urzędowi, ale też pośredniczy między urzędem a organizacjami, jest inicjatorem spotkań i tworzenia projektów, wspierając ich przygotowanie oraz ułatwiając budowanie partnerstw (np. Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego),
- Organizowanie przez Urząd Miasta regularnych (np. 2-3 razy, lub chociaż raz

jącej pracami Rady komórki gdańskiego urzędu, nie udało się przeprowadzić rozmowy z członkiem lub członkinią tego ciała dialogu. Nie było w rezultacie możliwe poznanie ich doświadczeń oraz opinii o pracy Rady.

w roku) bezpośrednich spotkania władz oraz osób należących do MNiE oraz C, co pozwoliłoby miastu na lepsze ich zrozumienie oraz poznanie ich codziennych problemów,

- Utworzenie w mieście wielokulturowego podmiotu typu think tank oraz organizacja paneli obywatelskich albo organizowanie pracy w dwóch etapach: 1) omówienie potrzeb i oczekiwań w szerszym gronie, 2) przygotowanie eksperckich propozycji z uwzględnieniem ograniczeń,
- Budowanie ściślejszej współpracy między urzędami, instytucjami państwowymi, a organizacjami trzeciego sektora,
- Dobre praktyki pochodzące z programu miast międzykulturowych Rady Europy (Intercultural cities programme, ICC)¹⁰,
- Działalność służby zajmującej się spójnością międzykulturową (Service de la cohésion multiculturelle)¹¹ w kantonie Neuchâtel w Szwajcarii,
- Funkcjonowanie organizacji Polska Rada Społecznej (Polnischer Sozialrat e.V.) w Berlinie¹²,
- Wymiana doświadczeń i korzystanie z dobrych praktyk w ramach współpracy miast partnerskich oraz od stowarzyszenia dużych miast europejskich EURO-CITIES¹³.

10 Zob. <https://www.coe.int/en/web/interculturalcities>.

11 Zob. <https://www.ne.ch/autorites/DECS/COSM/Pages/accueil.aspx>.

12 Zob. <https://polskarada.de/>.

13 Zob. <https://eurocities.eu/>.

PODSUMOWANIE

Przeprowadzone badanie pokazuje, że włączanie osób należących do MNiEorazC we współpracę z urzędami poszczególnych miast jest ciągle rozwijającym się w Polsce obszarem aktywności skierowanej na zwiększenie partycypacji publicznej w lokalnych wspólnotach samorządowych. Udało się nam, co prawda, zidentyfikować szereg interesujących rozwiązań w kilku dużych miastach. Jednak olbrzymia większość gmin miejskich, szczególnie mniejszych, jest jeszcze na początku tej drogi. Przed nimi identyfikacja potrzeb mieszkańców w tym zakresie i kształtowania odpowiednich rozwiązań.

Nawet w największych miastach, gdzie funkcjonują już ciała dialogu z udziałem osób należących do MNiEorazC, można dostrzec oznaki zmęczenia, a może nawet pewnej frustracji z jakości i efektów tej współpracy zarówno po stronie urzędów jak i samych mniejszości. Sytuacja ta potwierdza tylko, że budowanie partycypacji publicznej jest bardzo długotrwałym procesem, w trakcie którego następuje edukowanie po każdej z uczestniczących grup. Zarówno urzędnicy jak i angażujące się osoby mieszkające w danym mieście muszą ukształtować odpowiednie postawy i kompetencje oraz często przełamać posiadane stereotypy i zmienić utarte wzory postępowania. Jednak to po stronie urzędu jest zdecydowanie więcej narzędzi i w związku z tym rola wiodąca w prowadzeniu tego procesu. Należy przy tym pamiętać, że szczególnie osoby należące do MNiEorazC mają wyjątkowo dużo barier do pokonania – od ekonomicznych i kompetencyjnych, przez językowe po kulturowe. Nieustępowanie z podjętej drogi, kontynuowanie współpracy i przełamywanie kolejnych trudności oraz wzajemne się poznawanie jest tym większym wyzwaniem.

Uzyskane przez nas wyniki pozwoliły zidentyfikować ważne zjawisko, które warto uwzględnić planując dalsze działania skierowane na włączenie MNiEorazC w procesy partycypacyjne na poziomie lokalnym. Organizacje skupiające osoby należące do tych grup są mało stabilne i dysponują ograniczonymi zasobami, a reprezentowane przez nie środowiska często borykają się z bardzo podstawowymi problemami. Poza tym osobom, szczególnie bez polskiego obywatelstwa, które włączają się w prace ciała dialogu obywatelskiego, może często brakować wiedzy i kompetencji, zwłaszcza językowych, by od samego początku dokładnie zrozumieć, jakie są wobec nich oczekiwania i podjąć aktywność na pełną skalę. Ich brak wcześniejszego przygotowania oraz chęć odpowiedzialności na problemy, z którymi zmagają się osoby należące do ich grupy społecznej, powodują, że działając w ciele dialogu przede wszystkim skupiają się na załatwianiu spraw indywidualnych czy realizacji misji własnej organizacji. Zdarza się, że dostrzegając takie zachowanie osoby z urzędów miast, wyciągają wniosek, że osobom należącym do mniejszości zależy głównie na własnych sprawach. W rezultacie konkludują, że nie warto stawiać przed nimi bardziej odpowiedzialnych zadań dotyczących kształtowania polityk publicznych i wspierać ich działania w tym zakresie. To z kolei może tylko wzmacniać niezrozumienie celu aktywności w ciele dialogu (które nie wywiera żadnego wpływu) lub niezadowolenie z efektów współpracy po stronie osób należących do MNiEorazC. Skutkiem może być ich zniechęcenie do dalszej aktywności i skupienie na własnych sprawach. W ten sposób koło się zamyka i proces uczenia się stosowania mechanizmów partycypacji nie wchodzi na kolejne etapy. Dlatego tak bardzo potrzebne są działania zwiększające wzajemne zrozumienie uwarunkowań różnych zaangażowanych we współpracę grup oraz wzmocnienie potrzebnych do tego kompetencji.

Widać jednak, że warto jest podjąć taką aktywność, ponieważ włączenie MNiEorazC przynosi korzyści wszystkim zaangażowanym osobom i podmiotom. Nie tylko pozwala rozwiązywać konkretne problemy poszczególnych osób i grup mieszkańców oraz bardziej efektywnie zarządzać miastem, ale również kształtować spójniejszą społecznie wspólnotę samorządową, składającą się z osób w większym stopniu zadowolonych z miejsca, w którym mieszkają. W osiągnięciu takich rezultatów pomóc może wprowadzenie rozwiązań zidentyfikowanych w trakcie przedstawionego w tym raporcie badania. Pozwalają one przełamywać kolejne bariery, lepiej identyfikować występujące w różnych miejscach problemy oraz planować strategiczne działania

odpowiadające na potrzeby możliwie szerokiej grupy osób mieszkających w poszczególnych miastach. Ważnym w tym kontekście narzędziem są ciała dialogu obywatelskiego i inne mechanizmy partycypacji publicznej, w których aktywnie uczestniczą osoby należące do MNiE oraz C. Muszą być one jednak w odpowiedni sposób zorganizowane, by zaangażowanie w ich ramach przynosiło namacalne efekty i poczucie wpływu na decyzje podejmowane w mieście. Uczestniczące w tych pracach osoby często potrzebują również odpowiedniego przygotowania, by mogły lepiej zrozumieć swoją rolę oraz brać aktywny udział w poszczególnych pracach. Pomysły na pomocne w tym aspekcie działania zainteresowane miasta mogą czerpać od kilku trochę bardziej doświadczonych polskich magistratów (które sam wciąż się uczą), jak również ze współpracy w ramach międzynarodowych sieci i organizacji.

Żydowskie Stowarzyszenie Czulent

Żydowskie Stowarzyszenie Czulent jest niezależną organizacją non profit, działającą zarówno na poziomie krajowym, jak i międzynarodowym, angażującą się przede wszystkim w działania rzecznicze.

Nasza platforma gromadzi profesjonalistów ze społeczności żydowskiej zarówno w Polsce, jak i za granicą. Nasze działania rzecznicze obejmują zarówno aspekty polityczne, społeczne, jak i prawne, które realizowane są przez wdrażanie innowacyjnych rozwiązań edukacyjnych oraz budowanie koalicji na rzecz otwartości, przeciwdziałania antysemityzmowi, rasizmowi i dyskryminacji. Współpracujemy zarówno z instytucjami, administracją publiczną, jak i organizacjami dialogu, by przyczynić się do zmiany postaw społeczeństwa oraz ustawodawstwa polskiego w obszarze tolerancji i zwalczania rasizmu. Wśród naszych partnerów znajdują się m.in. Biuro Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka OBWE (ODIHR), American Jewish Committee Central Europe oraz National Democratic Institute.

Czulent podejmuje kompleksowe inicjatywy mające przeciwdziałać antysemityzmowi, w ramach których są opracowywane analizy i raporty dotyczące zjawiska antysemityzmu w krajach Grupy Wyszehradzkiej, zajmuje się również działaniami z obszaru litygacji strategicznej. Prowadzi platformę zglosantysemityzm.pl, umożliwiającą raportowanie incydentów i przestępstw o charakterze antysemitycznym oraz wsparcie prawne dla osób nimi pokrzywdzonych. W ramach koalicji międzynarodowych – European Network on Monitoring Antisemitism (ENMA), Coalition to Counter Online Antisemitism (CCOA), European Network Countering Antisemitism Through Education (ENCATE) i European Network Against Racism (ENAR) – gromadzimy i promujemy dobre praktyki oraz rekomendujemy rozwiązania na poziomie europejskim.
